

VASA UNIVERSITET

Filosofiska fakulteten

Maija Nurmela

”Varför måste vi lära oss svenska?”

Svensklärares argument för sitt ämne i finska gymnasier

Avhandling pro gradu i svenska språket

VASA 2013

INNEHÅLL

TIIVISTELMÄ	3
1 INLEDNING	5
1.1 Syfte	6
1.2 Material	8
1.3 Metod	10
1.4 Tidigare forskning	11
2 FINLAND – ETT LAND MED TVÅ NATIONALSPRÅK	14
3 SVENSKA SOM ANDRASPRÅK I DET FINLÄNDSKA SKOLSYSTEMET	17
3.1 Det andra inhemska språket i skolvärlden	19
3.2 Det andra inhemska språket i läroplanen	21
3.2.1 Studentexamen som det slutliga provet	24
3.2.2 Det andra inhemska språket i studentexamen	25
3.3 Svensklärare i undervisningskontexten i Finland	27
3.4 Faktorer som påverkar elevernas attityd till språkinlärning	30
3.4.1 Familjen	31
3.4.2 Lärare	32
3.4.3 Samhället	34
4 INFORMANTERNA	37
4.1 Bakgrund	37
4.2 Arbetserfarenhet	39
5 SVENSKLÄRARES ARGUMENT OM SVENSKAN I FINLAND	41
5.1 Svenskan i skolvärlden	41
5.2 Elevernas attityder till svenskan enligt informanterna	49
5.3 Svenskan i Finland nu och i framtiden	59

6 SAMMANFATTANDE DISKUSSION	69
LITTERATUR	74
BILAGOR	
Bilaga 1: Frågeformuläret till lärarna	77

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta**

Tekijä:	Maija Nurmela
Pro gradu -tutkielma:	”Varför måste vi lära oss svenska?” Svensklärares argument för sitt ämne i finska gymnasier
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Ruotsin kieli
Valmistumisvuosi:	2013
Työn ohjaaja:	Harry Lönnroth

TIIVISTELMÄ:

Viime vuosina ruotsin kielestä pakollisena oppiaineena sekä maan toisena virallisena kielenä on keskusteltu aktiivisesti eri yhteyksissä niin mediassa kuin poliittisissa kannanotoissakin. Suurimmaksi osaksi nämä kannanotot ovat painottuneet kielen pakollisen opiskelun sekä virallisen aseman vastustajien näkemyksiin, kun taas ruotsin kielitaidon hyödyt ovat jääneet keskusteluissa taka-alalle. Ruotsin kielen muuttaminen vapaaehtoiseksi ylioppilaskirjoituksissa vuonna 2005 on osaltaan kiihdyttänyt myös keskustelua kielen pakollisuudesta kouluaineena.

Tämän luonteeltaan kuvailevan tutkimuksen tarkoituksena on sähköisen kyselylomakkeen avulla selvittää, millä argumenteilla suomenkielisten lukioiden ruotsin opettajat perustelevat opiskelijoillensa ruotsin pakollisuutta oppiaineena. Lisäksi tutkimuksessa kartoitetaan, kuinka opettajat kokevat oppiaineen aseman muuttuneen koulumaailmassa, mitkä kielen opettamista koskevat haasteet he kokevat suurimmiksi tämän päivän koulumaailmassa ja minkälaiseksi ruotsin opettajat kokevat oppilaidensa asenteet kieltä kohtaan omassa koulussaan. Tarkoituksena on myös ottaa selvää, kuinka paljon lukiolaiset ylipäättään kyseenalaistavat ruotsin kielen opiskelua Suomessa. Kyselyyn vastasi 37 opettajaa eri puolilta Suomea.

Tästä tutkimuksesta käy ilmi, että ruotsin opettajat argumentoivat ruotsin pakollisen opiskelun muun muassa maan kaksikielisyydellä sekä sillä, että ruotsin kielen taitoa tarvitaan tulevaisuudessa. Myös opetussuunnitelmassa asetettu kielen pakollinen opettaminen toimii perusteluna aineen opiskelulle. Kielen asema koulussa on vastaajien mukaan muuttunut oppilaiden opiskelumotivaation vähennyttyä vuoden 2004 ylioppilaskokeen uudistamisen seurauksena, mikä koetaan myös haasteeksi aineen opettamiselle. Myös asenteet kieltä kohtaan ovat muuttuneet julkisten keskustelujen seurauksena, vaikkakin suurin osa opettajista kokee, että heidän oppilailtaan on varsin hyvä asenne ruotsin kieltä kohtaan. Julkiset kannanotot kieltä kohtaan koetaan tällä hetkellä myös yhdeksi suurimmista haasteista ruotsin opettamiselle oppituntien määrän vähyyden sekä opetussuunnitelman asettamien alhaisten tavoitteiden ohella.

AVAINSANAT: svenska, svensklärare, Finland, gymnasiet, attityder

1 INLEDNING

Från och med 1960-talet har det funnits ett skolämne i Finland som har kämpat för sin existens i den finländska skolvärlden och som under de senaste åren har lyfts fram i debatten. Jämfört med många andra ämnena i finländska skolor har det här ämnet alltid väckt mera känslor och behövt mer motiveringar för sin tillvaro. Varför, är en fråga som kunde diskuteras mera. Under 2000-talet har diskussionen kring ämnet trappats upp med tudelade åsikter där de negativt och positivt inställda debatterar språket i skolvärlden. Det är i alla fall bra att lägga märke till att inte alla i samhället förhåller sig vare sig negativt eller positivt till ämnet utan att det också finns människor med mer neutrala åsikter mellan dessa två ytterpoler. Diskussionen om ämnet pågår livligt vid kaffeborden, i klassrummen, i massmedierna och nuförtiden också i de sociala medierna. Det här omdebatterade ämnet är svenska, ett skolämne som har en lång historia och komplex status både i det finländska samhället och i skolvärlden.

Svenska språket har inte bara kämpat för sin status i den finländska skolvärlden utan också för sin status som ett officiellt språk i landet och redan länge har det funnits diskussion om språket fortfarande borde vara ett av de två officiella språken i Finland. Det som är beaktansvärt i den livliga diskussionen kring svenskan i Finland är att svensklärarna ofta har hållit sig utanför diskussionen och ganska sällan deltagit i den offentliga debatten om språkets ställning i landet eller i skolvärlden. Det här kan till exempel bero på att svensklärarna i Finland i alla fall behöver diskutera språket med sina elever i klassrummen och motivera ämnet för dem för att få eleverna att bli intresserade av språket. (Salo 2010: 356.)

Det går inte att förneka svensklärarnas betydelse för de finska elevernas attityd till det svenska språket och ofta är det just svensklärarna som skapar motivationen hos eleverna för inläringen av svenska, speciellt i undervisningskontexten (Green-Vänttinen, Korkman & Lehti-Eklund 2010: 10). Hur motiverar då svensklärarna sitt ämne för eleverna i finska gymnasier och hur får de eleverna att bli intresserade av svenska hör till de frågor som jag med den här undersökningen försöker besvara.

Svenskan är ett av de obligatoriska ämnena i finska skolor och ända fram till år 2004 var svenskan också ett obligatoriskt ämne i studentexamen (Ylioppilastutkinto Suomessa 2012a). Att det inte längre är obligatoriskt att skriva svenska i studentexamen har lett till att elevernas intresse för ämnet och ämnets popularitet i studentskrivningarna har minskat under åren och allt oftare är det något annat ämne än svenska som eleverna väljer att ta med i studentexamen. Det är svårt att säga hur populärt ämnet har varit innan det blev frivilligt att skriva det i studentexamen eftersom alla som deltog i studentskrivningarna också har varit tvungna att avlägga provet i det andra inhemska språket för att få studentmössan.

Efter att svenskan blev ett frivilligt ämne i studentexamen har också andelen elever som skriver svenskan i examen minskat. De som inte vill lära sig svenska och har bestämt sig att avlägga bara de obligatoriska kurserna i ämnet för att klara av gymnasiet väljer antagligen också hellre något annat ämne i studentskrivningarna än svenska. År 2004 skrev 98 procent av abiturienterna svenska i studentskrivningar och ett år efter studentexamensreformen, år 2005, hade andelen minskat till 89 procent. Andelen abiturienter som valt att skriva svenska i studentskrivningarna har sedan 2005 minskat varje år och till exempel år 2010 var andelen 65,8 procent. (Ylioppilastutkintolautakunta 2010: 31.)

I finska gymnasier läser man antingen fem eller sex obligatoriska kurser i svenska, beroende på om man läser så kallad A- eller B-svenska. Dessutom finns det frivilliga kurser i svenska avsedda för att fördjupa elevernas färdigheter i språket. (Opetushallitus 2003: 85–87.) Med den här undersökningen vill jag redogöra för hurdana argument svensklärarna ger för sitt ämne för sina elever för att få dem att välja också de frivilliga kurserna i svenska och för att eleverna slutligen också ska skriva svenskan i studentexamen.

1.1 Syfte

Syftet med min undersökning är att redogöra för de argument som svensklärare i finska gymnasier använder för sitt ämne då de diskuterar svenska språket som skolämne med

sina elever. Som utgångspunkt för undersökningen har jag den fråga som många elever i finska skolor har i sitt huvud: ”Varför måste vi lära oss svenska när man kan använda engelska i stället?” Med den här undersökningen vill jag utreda med vilka argument svensklärarna svarar på denna fråga och vad de själva anser är de viktigaste motiveringarna för svenskundervisningen. I mitten av den livliga debatten om svenskan i Finland anser jag att det är intressant att få veta med hurdana argument svensklärarna får sina elever att bli intresserade av språket och hur de får dem att läsa också de frivilliga kurserna i ämnet och eventuellt skriva svenskan i studentexamen.

Jämfört med många andra ämnen i de finska skolorna behöver svenskundervisningen mer motivering. I jämförelse med de främmande språken i skolvärlden är svenska inte bara ett språk bland de andra utan språkets status är mer komplex på grund av den historia som språket bär med sig i samhället. Språket är ett närpris för finländare och på det sättet också lätt tillgängligt för alla men debatten om språket är många gånger det som människorna kommer på när någon uttalar ordet svenska. (Green-Vänttinen m.fl. 2010: 10.)

Svensklärarna är ofta i mitten av en debatt som gäller deras arbete, dess nuläge och framtid eftersom svenskans status som ett officiellt språk och samtidigt som ett obligatoriskt skolämne diskuteras aktivt i olika sammanhang. Med denna undersökning vill jag ytterligare redogöra för svensklärarnas syn på det svenska språket i skolvärlden och mer allmänt i det finländska samhället för att få veta dels hur de ser på svenskan och dels hur de upplever språkets status just nu.

I undersökningen fokuserar jag på svensklärare i finska gymnasier eftersom det är deras åsikter om och argument för ämnet svenska som jag är intresserad av. Gymnasieelever är också med i undersökningen på det sättet att jag med hjälp av undersökningen vill kartlägga hur mycket eleverna i finska gymnasier faktiskt enligt lärarna ifrågasätter svenskan som ett obligatoriskt skolämne och med hurdana frågor eller påståenden de ifrågasätter ämnet i klassrummet. Jag kartlägger dessa synpunkter med frågor till lärarna för att komma åt hur de upplever elevernas attityd till språket i klassrummet.

På grund av svenskans ställning i landet och den livliga debatten kring svenskundervisningen i de finska skolorna (se t.ex. Sutinen 2012) upplever jag att den här undersökningen är relevant, speciellt för blivande svensklärare men också för dem som redan jobbar som svensklärare. Jag hoppas att undersökningen kommer att gagna svenskundervisningen, speciellt i de situationer där svensklärarna behöver motivera sitt ämne för sina elever.

1.2 Material

Som informanter i undersökningen har jag 37 svensklärare i finska gymnasier och materialet består av de 37 frågeformulär som dessa lärare har levererat till mig. Att jag har valt att använda gymnasielärare som informanter i stället för till exempel svensklärare på högstadiet beror på att svensklärare i gymnasier arbetar för att motivera eleverna att skriva svenskan i studentexamen och har en stor inverkan på deras framtid som språkanvändare. Också på grund av studentexamensreformen år 2004 är det intressant att undersöka svenskans ställning i finska gymnasier på grund av att reformen har påverkat ämnets popularitet i Finland (se Ylioppilastutkintolautakunta 2010: 31).

Materialet för denna undersökning har samlats in med hjälp av ett frågeformulär (se bilaga 1). I formuläret finns både öppna och slutna frågor där svarsalternativen har getts på förhand för informanterna. Frågor med färdiga svarsalternativ används i början av formuläret där informanternas bakgrund kartläggs. De frågor som har färdiga svarsalternativ handlar om informantens kön, ålder, modersmål och erfarenhet som svensklärare. Öppna frågor har använts i de frågor som är avsedda för att få svar på syftet med undersökningen. I frågeformuläret finns sammanlagt 23 frågor varav några frågor är ja/nej-frågor. Dessa frågor innehåller en tilläggsfråga om informanten svarar ja på den första frågan (se t.ex. fråga 13 i bilaga 1) vilket gör att det inte är speciellt tidskrävande för informanterna att fylla i formuläret.

För att utarbeta formuläret har ett svenskt datorprogram kallat *Easy Survey – Beta* använts. Med hjälp av programmet har formuläret förvandlats till en e-blankett. Länken till formuläret har skickats till alla svensklärare i finska gymnasier som har anmält sig till Svensklärarna i Finland rf:s e-postlista. På denna lista finns cirka 900 lärare. I meddelandet som jag skickade till e-postlistan berättade jag om undersökningen och dess syfte. I slutet av meddelandet fanns en länk till e-blanketten där alla villiga svensklärare kunde fylla i frågeformuläret elektroniskt och skicka sina svar till mig. Informanterna hade cirka tre veckor på sig att fylla i formuläret i april 2012.

Frågorna i formuläret har delats in i olika delområden. Frågorna i varje delområde behandlar alltid bara ett visst tema. I början av formuläret handlar frågorna om svensklärarnas bakgrundsuppgifter och frågorna finns under huvudrubrikerna *Bakgrund* och *Arbetserfarenhet*. Efter dessa frågor finns tre olika huvudrubriker och med hjälp av dessa huvudrubriker har jag delat in frågorna i mindre delområden som handlar om samma tematik. Dessa huvudrubriker är *Syn på det svenska språket*, *Elevernas attityd till svenska* och *Svenskan i Finland*. I avhandlingens fjärde och femte kapitel behandlas och analyseras lärarnas svar på frågor i samma ordning och under motsvarande rubriker som har använts i formuläret.

Enligt läroplanen för gymnasiet i Finland borde eleverna ha mycket goda kunskaper i svenska och nå vissa stadier i språkanvändningen i slutet av sina studier i svenska (se Opetushallitus 2003: 84, 230–247). För att nå de här stadierna behöver eleverna en svensklärare som kan motivera dem att läsa svenska och som kan svara på elevernas frågor om svenskinläringen och varför det är viktigt att kunna svenska. Att läraren har färdigheter att reagera på elevernas tankar kring språket och kan diskutera det ur olika synvinklar ger också eleverna nya synpunkter till exempel på språkets betydelse i framtiden. På grund av svensklärarnas centrala roll som språkliga förebilder i skolmiljön är det intressant att undersöka deras motiveringar till sitt ämne i finska gymnasier.

1.3 Metod

Den här undersökningen är en kvalitativ undersökning med kvantitativa inslag där syftet är att utreda hur svensklärarna i Finland motiverar sitt ämne för sina elever men också mer allmänt. Den kvantitativa analysen av materialet används i kapitel 4 där jag presenterar antalet informanter, den procentuella andelen kvinnliga och manliga informanter och informanternas åldersfördelning. Undersökningens kvalitativa dimension kommer fram i kapitel 5 där informanternas svar på frågor om svenskan i Finland behandlas och analyseras.

Som materialinsamlingsmetod i undersökningen används en enkät. Med hjälp av enkäten har jag i princip kunnat kontakta alla svensklärare i finska gymnasier. På grund av detta består informantgruppen i undersökningen av svensklärare från olika delar av landet, från olika gymnasier och med olika bakgrund när det gäller till exempel utbildning, ålder och arbetserfarenhet. Att jag har använt enkät som materialinsamlingsmetod i stället för till exempel intervju beror på att med hjälp av enkäten har det varit lättare att kontakta alla svensklärare i finska gymnasier. Med hjälp av intervjun skulle jag eventuellt ha fått mer omfattande svar på de frågor som finns på enkäten och lärare kunde ha haft möjligheten att berätta om sina åsikter med egna ord och ledigare. Med tanke på antalet svensklärare som finns i finska gymnasier är enkäten mer arbeteekonomisk och relevant med tanke på den här undersökningen.

I undersökningen finns också en komparativ dimension på grund av att det i undersökningen finns informanter från olika delar av landet vilkas svar på frågeformuläret också har jämförts med varandra. Med komparation av informanternas svar har jag velat få fram om informanternas svar skiljer sig från varandra i olika delar av landet och om till exempel lärare i norra Finland argumenterar för sitt ämne på ett annat sätt jämfört med lärare som undervisar i svenska i södra Finland. Med tanke på materialanalysen är denna undersökning således både beskrivande och jämförande.

Vid analys av materialet har jag använt innehållsanalys. Med hjälp av den här metoden har jag försökt hitta likheter och olikheter mellan informanternas svar och grupperat dem enligt svaren. Meningen har också varit att logiskt ordna svar så att det är lättare att lyfta fram de svar som på bästa möjliga sätt beskriver informanternas tankar för att presentera och behandla dessa svar i den här avhandlingen. Samtidigt har jag också fäst uppmärksamhet på de svar som skiljer sig från de svar som motsvarar de allmänna tankarna för att kunna lyfta fram också de åsikter om svenskan i det finländska skolsystemet och i samhället som berättar om avvikande tankar och röster bland svensklärare i finska gymnasier.

Målet med undersökningen är inte i första hand att komma fram till generaliserbara resultat utan berätta om hur svensklärarna motiverar sitt ämne, beskriva deras syn på svenska och berätta hurdana argument de har för det ämne som de undervisar i. De svar som lärarna har angett i frågeformuläret är deras egna och personliga tankar och upplevelser som också gör att resultat i undersökningen inte kan generaliseras. Med undersökningen försöker jag i alla fall dra några slutsatser om svensklärarnas tankar kring svenskan i finska gymnasier och i det finländska samhället om det finns många likadana argument för ämnet och tankar om språket i informanternas svar. Om svaren däremot skiljer sig mycket från varandra berättar det om det faktum att svensklärarna i finska gymnasier inte har någon gemensam syn på ämnet eller språket utan att alla förhåller sig till saken på sitt sätt och har sina egna åsikter om den.

1.4 Tidigare forskning

I Finland har man tidigare gjort några undersökningar om svensklärarnas tankar kring sitt arbete men ur det perspektiv som den här undersökningen anlägger finns inte särskilt många undersökningar. Maria Green-Vänttinen, Christina Korkman och Hanna Lehti-Eklund vid Helsingfors universitet utförde år 2010 en undersökning där de granskade de faktorer som kännetecknar svenskundervisningen i de finska gymnasier där eleverna uppnår goda resultat i svenska. Som utgångspunkt för detta projekt, *Svenska i toppen*, använde de resultat i svenska i studentskrivningarna i hela landet

2004–2006 och tog med de skolor där eleverna hade fått de bästa betygen i ämnet. Ett av de viktigaste resultaten i projektet var att lärarna faktiskt spelar en mycket viktig roll för elevernas motivation till och intresse för att lära sig svenska. (Green-Vänttinen, Korkman & Lehti-Eklund 2010: 79–81.)

Vid materialanalysen i min undersökning och i jämförelse med de faktorer som enligt Green-Vänttinen m.fl. kännetecknar undervisning i svenska i landets gymnasier är det bra att komma ihåg att i deras undersökning fokuserade de gymnasier där eleverna förhåller sig positivt till svenskan och har fått de bästa betygen i studentskrivningarna. I min undersökning har jag kontaktat alla svensklärare i finska gymnasier vilket betyder att det finns informanter också från sådana skolor där alla elever inte är så motiverade att lära sig svenska och inte uppnår så goda resultat i ämnet. På grund av detta är det intressant att se om lärarnas tankar kring elevernas attityd till svenskan och till undervisningen skiljer sig från de tankar som informanterna i Green-Vänttinens m.fl. undersökning hade.

År 2011 utförde Hanna Lehti-Eklund och Maria Green-Vänttinen en annan undersökning i finska grundskolor där syftet var att forska i svenskundervisningen i dessa skolor. Också den här undersökningen är en del av projektet *Svenska i toppen*. I denna undersökning var forskarna intresserade av att studera olika praktiker som svensklärarna tillämpar i svenskundervisningen i klassrummet. De var också intresserade av lärarnas och elevernas åsikter om svenskan i den finska grundskolan. För att inte koncentrera bara på de goda praktikerna i svenskundervisningen i finska grundskolor har forskarna i undersökningen försökt se om det finns något i undervisningen som kunde utvecklas. Dessutom diskuterar forskarna de faktorer i skolkontexten som stöder svenskundervisningen. (Lehti-Eklund & Green-Vänttinen 2011: 8–11.) Med tanke på min undersökning finns det vissa likheter i Lehti-Eklunds och Green-Vänttinens undersökning när det gäller frågor som forskare har ställt till eleverna och lärarna. På det sättet fungerar deras undersökning som ett relevant jämförelsematerial för min analys.

Också Olli-Pekka Salo (2010) har undersökt svensklärarnas tankar kring sitt ämne. I sin undersökning granskade han till exempel vad svensklärarna anser som det bästa och mest utmanande i sitt arbete. På basis av de tankar som lärarna framförde i denna undersökning har Salo dragit den slutsatsen att även om det ingår många positiva aspekter i svensklärarnas arbete som gör att de orkar jobba är i alla fall attitydproblem till språket och brist på motivation att lära sig svenska samt även kollegors negativa inställning till svensklärarna oroväckande (Salo 2010: 364). Också i min undersökning behandlas de utmaningar som enligt svensklärare just nu är störst i deras arbete samt attityds- och motivationsfrågor gällande svenskinlärning vilket gör Salos undersökning intressant när det gäller min undersökning. I Salos undersökning (2010: 357) deltog svensklärare från daghem till universitet vilket är bra att hålla i minnet då hans resultat jämförs med de resultat som kommer fram i denna undersökning.

Utöver de undersökningar som har genomförts i Finland gällande svenskundervisning i finska skolor finns det också olika språkprojekt vilka har haft som avsikt att främja språkets ställning i landet och hos befolkningen. Ett språkprojekt i landet kan presenteras kort i detta sammanhang. År 2007 startades det i Finland ett språkprojekt, *Svenska nu*, som arbetar för en bättre och mera motiverande svenskundervisning i landet. Under perioden 2010–2011 har nätverket *Svenska nu* gymnasieeleverna som viktigaste målgrupp. Med hjälp av projektet försöker man uppmuntra de finska gymnasieeleverna att skriva svenska i slutet av gymnasiet i studentskrivningarna. (Svenska nu 2011: 1.)

2 FINLAND – ETT LAND MED TVÅ NATIONALSPRÅK

Som påpekats i kapitel 1 har svenska språket gamla anor i Finland. Finland var en del av Sverige i över 600 år men år 1809 förlorade Sverige Finland. Även om Finland inte längre var en del av Sverige efter år 1809 har det i alla fall funnits en svensk bosättning i landet också efter det. (Riad 2009.) Svenska språket var också ända fram till slutet av 1800-talet Finlands enda officiella språk, och samtidigt också utbildningsspråket i finska läroanstalter (Geber 2010: 9, 12). Nuförtiden är den svenska befolkningen koncentrerad till landets kustområden i Nyland, Åboland och Österbotten. Det svenska språket har en status som nationalspråk i landet vilket betyder att Finland officiellt är ett tvåspråkigt land med finska och svenska som nationalspråk. Av befolkningen i landet har största delen finska som modersmål men det finns cirka 280 000 invånare (5,4 %) som har svenska som registrerat modersmål (Statistikcentralen 2012).

Mellan de två språkgrupperna, de finskspråkiga och de svenskspråkiga, i Finland har det från 1800-talet funnits delade åsikter om vilket språk som borde dominera och anses som landets officiella språk. Då var det J. V. Snellman och de andra i det gammalfinska partiet som drömde om ”en egen finsk nation på språklig grund”. De lyfte fram diskussionen om landets språkliga situation och fick motstånd från svenskspråkigt håll i landet. Dessa så kallade svekomaner ansåg i stället att den svenska kulturen och det svenska språket borde hållas kvar. (Geber 2010: 10–11.) Språkstriden i samhället är alltså inte något nytt fenomen utan så länge det har funnits både finsk- och svenskspråkiga i landet har de språkliga frågorna varit aktuella i diskussionen.

De två nationalspråken i Finland syns också geografiskt i landet när det gäller olika slags kommuner som språkligt skiljer sig från varandra. I Finland finns både enspråkiga och tvåspråkiga kommuner. De enspråkiga kommunerna kan vara antingen enspråkigt finska eller enspråkigt svenska. Enligt landets språklag definieras en kommun som tvåspråkig då det finns både finskspråkiga och svenskspråkiga invånare i kommunen och om minst 8 procent eller minst 3 000 invånare har minoritetsspråket som modersmål (Finlex 2003).

År 2004 fick Finland en ny språklag med vilken man har velat trygga befolkningens rättighet att använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, hos domstolar och myndigheter (Finlex 2003). Det här betyder att alla myndighetspersoner i landet borde kunna landets båda officiella språk för att kunna garantera att kunderna får betjäning på sitt eget modersmål. Den nya språklagen ställer också krav på undervisningen i det andra inhemska språket i finländska skolor för att utveckla språkligt kompetent arbetskraft för olika statliga tjänster.

Svenska språkets historia i Finland innehåller några intressanta drag när det gäller utvecklingen av antalet finlandssvenskar. På 1600-talet utgjorde den svenskspråkiga befolkningen omkring 17 procent av den finländska riksdelens befolkning. Fast antalet svenskspråkiga ökade fram till 1940 när det gäller det absoluta talet, hade antalet i alla fall procentuellt sett stadigt minskat. Det här berodde på att antalet finskspråkiga i Finland hade ökat ännu snabbare. I mitten av 1980-talet stannade befolkningens förfinskning upp i Finland och till exempel i de tvåspråkiga äktenskapen började föräldrarna igen registrera sina barn som svenskspråkiga. Det som också är intressant är att antalet barn som anmäldes till svenskspråkiga skolor var större än antalet svenskspråkiga barn i landet. (Reuter 1997: 95–96.)

Fortfarande i dag vill de tvåspråkiga familjerna i landet bevara det svenska språket i sina familjer och därför registrerar de sina barn som svenskspråkiga. Barn i tvåspråkiga familjer går också vanligen i svenskspråkiga skolor. Intresset för den svenskspråkiga skolan har även ökat hos enspråkigt finskspråkiga familjer och antalet finskspråkiga elever som anmäls till svenskspråkiga skolor är större än tidigare. I olika kommuner finns i alla fall olika regler och förordningar när det gäller vem som accepteras till de svenskspråkiga skolorna, om eleverna testas på något sätt innan de får en plats i skolan eller om alla intresserade har möjlighet att gå i skola på svenska. (Tandefelt 2003: 52–57; Folktinget 2012.)

I Finland är det möjligt för en svenskspråkig elev att studera på svenska på alla stadier av sin skolgång, från lågstadium till universitet. Det är då också barn från finsk- och tvåspråkiga hem som garanterar att de svenskspråkiga skolorna i Finland finns ännu i framtiden på grund av att antalet elever som anmäls till svenskspråkig eller tvåspråkig undervisning upprätthåller tjänster för lärare i dessa skolor och skyddar också att dessa skolor inte läggs ned. På grund av att antalet elever som föds i landet har minskat har årskurserna i samma takt blivit mindre vilket kan även påverka att en del skolor kommer att läggas ned i framtiden. Detta gäller förstås både finsk- och svenskspråkiga skolor. (Tandefelt 2003: 52–53.)

3 SVENSKA SOM ANDRASPRÅK I DET FINLÄNDSKA SKOLSYSTEMET

Språkinlärning kan betyda vilken typ av språkinlärning som helst. Då ett nytt språk lärs in spelar omgivningen en viktig roll i processen. Omgivningen erbjuder språkinläraren kunskaper om hur detta språk fungerar i verkligheten och information om den kultur som språket hör till. (Strömqvist 2003: 57.) Med begreppet *språkinlärning* kan syftas på första- eller andraspråksinlärning men begreppet kan också användas då det är fråga om en situation där ett främmande språk lärs in. Ganska ofta brukar man i alla fall göra skillnad mellan andraspråksinlärning och inläringen av främmande språk och som skillnad mellan de här två språkinlärningssituationerna används miljön där språket lärs in. (Se t.ex. Hyltenstam & Wassén 1984: 7–9.)

Då ett nytt språk lärs in i formell undervisning utanför miljön där språket används är det fråga om inlärning av ett främmande språk. Det här främmande språket används huvudsakligen i kommunikation där det inte finns något gemensamt språk mellan talare. Inlärning av ett främmande språk är inte heller förknippad med socialisationen till kulturen där språket används på samma sätt som andraspråksinlärning vanligtvis är. Ett andraspråk lärs in i kontakt med infödda talare av målspråket i en miljö som stöder inläringen och samtidigt tillägnar sig inlärnarna kunskaper om den kultur där språket används. (Hyltenstam & Wassén 1984: 8; Axelsson 2003: 127.)

Om andraspråksinlärning talar man också då ett nytt språk lärs in efter att man har lärt sig ett språk och efter att det här förstaspråket ordentligt har stabiliserats (Viberg 1992: 10–11; Axelsson 2003: 125). Detta betyder att alla som lär sig ett annat språk redan har tillägnat sig minst ett språk som i sin tur kan främja att man lär sig det andra språket (Lightbow & Spada 2000: 32). I det finländska skolsystemet talas ofta om studier i det andra inhemska språket som för finskspråkiga elever betyder studier i svenska och för elever med svenska som modersmål studier i finska. I stället för att tala om studier i det andra inhemska språket i skolvärlden i Finland kan också termen *andraspråksinlärning* användas.

Att lära sig ett andraspråk kan betyda att en individ som har samhällets minoritetsspråk som modersmål lär sig majoritetsspråk eller tvärtom. Orsakerna för detta för en individ kan vara antingen sociala eller individuella. Med andraspråksinläring med sociala orsaker kan syftas till exempel till andraspråksinläring som har individens assimilation till samhället som mål. Om assimilation är det många gånger fråga då en individ från något land flyttar in i ett annat land och lär sig samhällets språk för att kunna kommunicera i det nya hemlandet. Språkbevarande i samhället är också en social orsak till andraspråksinläring. Detta betyder att språk som är på väg att dö ut i samhället undervisas för människor för att försöka bevara språket. Också språklig harmoni är en social orsak för andraspråksinläring. (Baker 2007: 121.) I Finland kan undervisning i det andra inhemska språket anses som ett försök att bevara landets två nationalspråk levande och främja harmonin mellan dessa två språkgrupper.

När det gäller individuella orsaker till andraspråksinläring kan man lyfta fram några aspekter som är relevanta med tanke på den här undersökningen. Om individuella orsaker till att lära sig ett andraspråk talas till exempel då syftet med språkinläringen är att bli medveten om den kultur där språket används. Med detta försöker man bryta till exempel nationella och språkliga stereotypier och samtidigt öka medvetenhet om olika kulturer. Att kunskaper i det andra språket även ger bättre möjligheter på arbetsmarknaden är en individuell orsak till andraspråksinläring. (Baker 2007: 124–125.) Då det gäller den här undersökningen är de viktigaste individuella orsakerna till andraspråksinläringen bättre möjlighet att studera vidare och för att få jobb men också för att kunna kommunicera med människor som har detta språk som modersmål.

I nästa avsnitt behandlas undervisningen i det andra inhemska språket i den finländska skolvärlden från 1900-talet ända till våra dagar för att ge en kort översikt av ämnets historia och nuläge. I avsnittet fokuseras närmare på svenskundervisningen i finska skolor och på de argument som kan användas då nyttan av kunskaperna i svenskan i det finländska samhället diskuteras.

3.1 Det andra inhemska språket i skolvärlden

Undervisningen i det andra inhemska språket i Finland har sina rötter kring sekelskiftet 1900. Ända fram till denna tidpunkt hade det svenska språket dominerat i skolvärlden i landet och utbildningen i de finländska läroanstalterna hade skett nästan helt på svenska. På grund av behovet till språkkunskaper även i finska till exempel bland präster och tjänstemän började man diskutera läroämnet finska i elementarskolorna och i gymnasierna. Till slut var det den nya skolordningen år 1872 som banade vägen för undervisning i det andra inhemska språket på grund av att skolundervisning i landet då delades in i finsk- och svenskspråkiga skolor för att alla elever skulle få undervisning på sitt modersmål. År 1918 började det officiellt talas om undervisning i det andra inhemska språket då svenska och finska fick en plats också i läroplanen. (Geber 2010: 12–13.)

Språkfrågor gällande språkundervisning i finländska skolor diskuterades aktivt. I diskussionerna togs många gånger upp vilket språk som eleverna skulle studera under sin studietid obligatoriskt i finska skolor och åsikter om frågan var mycket delade mellan olika människor. Då en del ansåg att det bara är engelska som borde studeras som det enda obligatoriska språket ansåg de andra att både engelskan och svenskan skulle ingå i de obligatoriska ämnena i läroplanen för grundskolan i landet. Det var inte förrän 1968 och lagen om grunderna för skolsystemet då språkundervisning i den finska grundskolan blev som den ännu i dag är med två obligatoriska språk varav det andra måste vara det andra inhemska språket. (Geber 2010: 16–24.)

Det som ovan sagts om debatterna kring engelskans och svenskans ställning i den finska skolvärlden som obligatoriska språk för många årtionden sedan liknar mycket den diskussion som pågår i dag om språkundervisning för finländska skolelever. Ännu i dag finns diskussion och olika åsikter om vilket språk som borde vara obligatoriskt att studera i finska skolor. En del betonar engelskans betydelse med tanke på den internationella världen då en del anser att det fortfarande är svenska språket och engelska som eleverna borde studera under sin skolgång. Det är intressant att märka att

det år 2013 i alla fall diskuteras samma tema som för femtio år sedan när det gäller undervisning i olika ämnen.

Eleverna i finska skolor börjar studera svenska antingen på lågstadiet eller på högstadiet. I de fall då svenskinläringen börjar redan på lågstadiet, antingen på årskurs 3 eller 5, talar man om så kallad A-svenska och den svenskinläring som börjar på högstadiet på årskurs 7 kallas B-svenska. När en elev börjar studera svenska under sin studietid beror på föräldrarna som bestämmer vilken nivå de anser är bra för barnet att börja studera det andra inhemska språket men också om läroanstaltens språkundervisningsmöjligheter. Inte alla lågstadier i det finländska samhället har möjlighet att erbjuda undervisning i svenska. (Opetushallitus 2004: 44.) Största delen av eleverna i det finska skolsystemet läser B-svenska vilket framgår till exempel av antalet abiturienter som har anmält sig till studentprovet i B-svenska i studentskrivningar (Ylioppilastutkintolautakunta 2010: 13).

Det andra inhemska språket som ett obligatoriskt skolämne och nyttan av studier i svenskan kan motiveras ur olika synvinklar. Att språket är ett av de två nationalspråken i landet är kanske den mest använda motiveringen till ämnets obligatoriska status i skolvärlden. Med tanke på landets och språkets historia är den historiska aspekten en motivering. Språket har långa rötter i landets historia och därför är det viktigt att bevara språket och lära ut språket också för unga människor. Ur den historiska aspekten är det också motiverat att språket har den ställning i lagstiftningen som det har. (Salo 2010: 355.)

Att kunna svenska kan också motiveras ur en ekonomisk synvinkel på grund av att Sverige är en av Finlands viktigaste handelspartner både när det gäller export och import (se t.ex. Rikama 2011). Också det att Sverige är Finlands grannland och att det finns sekellånga förbindelser mellan länderna som har påverkat likheter mellan dessa två länder både när det gäller språk och kultur är ett argument. Att vara medveten om dessa likheter främjar också attityder till svenska och motivationen att lära sig språket hos finska elever. (Salo 2010: 355–356.)

Språkkunskaper i svenska behövs också i de fortsatta studierna till exempel vid universitet. Sedan år 1974 har studier i det andra inhemska språket även varit en obligatorisk del av högskolestudier och alla som efter gymnasiet börjar studera vid någon högskola måste ha åtminstone grundläggande färdigheter i det andra inhemska språket. (Geber 2010: 48–50.) Också ett stort behov av kunskaper i olika språk i arbetslivet är en viktig motivering till språkstudier i svenska.

Finland är ett land i Norden och svenskan används ofta som kommunikationsspråk mellan människor från olika nordiska länder. Det svenska språkområdet i Norden består inte bara av Sverige och av de svenskspråkiga delarna av Finland utan sträcker sig även utanför gränser av dessa två länder vilket betyder att kunskaper i svenska öppnar många dörrar också till andra länder i Norden. Den som behärskar svenska kan utnyttja sina kunskaper i det hela nordiska språkområdet och har en större tillgång till olika studie- och arbetsmöjligheter, skön- och facklitteratur från olika nordiska länder och även till exempel till olika massmedier i Norden. (Tandefelt 2003: 12.)

Hurdana målsättningar finns det då för studier i det andra inhemska språket och hur bra borde eleverna behärska det efter sina språkstudier? Svaret på frågan finns i läroplanen och kommer att behandlas i följande avsnitt. Också ämnets historia i studentexamen kommer att diskuteras för att ge en bild hur provet har förändrats under åren.

3.2 Det andra inhemska språket i läroplanen

Målet med studierna i det andra inhemska språket i finska skolor har stadgats i den läroplan som utbildningsstyrelsen har utarbetat både för grundskolan och för gymnasiet. Enligt läroplanen för grundskolan borde undervisningen i svenska ge de finskspråkiga eleverna beredskap för interaktion och samarbete med den svenskspråkiga befolkningen i landet och också beredskap för nordiskt samarbete. Genom undervisningen borde eleverna också bli vana vid att använda språket, lära sig att respektera tvåspråkigheten i Finland och den nordiska livsformen. I läroplanen har utbildningsstyrelsen också

definierat målen med och innehållet i svenskundervisningen för varje årskurs, både för A- och för B-svenska. (Opetushallitus 2004: 118.)

I läroplanen för gymnasier i Finland anges målet med svenskundervisningen, antalet obligatoriska kurser i svenska, innehållet i olika kurser och timfördelningen för undervisningen. Av läroplanen framgår att svenskinlärningen i finska gymnasier för det mesta bygger på elevernas tidigare kunskaper i språket, alltså på det som eleverna har lärt sig under sina svenskstudier i grundskolan. Dessutom borde eleverna lära sig att kritiskt utvärdera sina språkkunskaper jämfört med målet med undervisningen, de ska lära sig att känna sina styrkor när det gäller svenskinlärningen men också kunna identifiera och utveckla sina svagheter som språkinlärare. I undervisningen är det viktigt att eleverna får möjlighet att utveckla sig både i tal och i skrift vilket betyder att de också ska lära sig att lyssna på språket och läsa litteratur på svenska. (Opetushallitus 2003: 84–85.)

Att svenskinlärning i finska gymnasier bygger på de kunskaper som eleverna har tillägnat sig under sina svenskstudier i grundskolan är en utmaning både för de svensklärare som arbetar i finska gymnasier men också för svensklärare på grundskolenivå. Att antalet veckotimmar för svenskundervisningen i grundskolan skurits ned från tre till två under 1990-talet har också påverkat att det inte finns möjligheter för svensklärare i grundskolor att undervisa elever så mycket som förväntas att eleverna ska kunna i början av gymnasiet (Lehti-Eklund & Green-Vänttinen 2011: 56). Detta i sin tur är en utmaning för svensklärare i finska gymnasier med tanke på att eleverna i början av gymnasiet har bristfälliga kunskaper i språket vilket då också påverkar elevernas attityd till och motivation för att studera svenska på grund av att ämnet kan kännas för svårt för dem.

I slutet av gymnasiet borde eleverna ha vissa kunskaper vilka också är stadgade i läroplanen. I läroplanen har definierats både för A- och för B-svenska de nivåer som eleverna borde ha i svenska efter sina studier i språket. Efter sina studier i gymnasiet borde de elever som har läst A-svenska kunna kommunicera på språket flytande med dem som har svenska som modersmål och som behärskar språket på infödd nivå. De ska

också ha goda kunskaper i skriftlig svenska, de ska förstå talat språk producerat av en infödd talare och de ska kunna skriva svenska utan svårigheter. De elever som har läst A-svenska under sin studietid i grundskolan och i gymnasiet borde också kunna hantera språket i olika situationer och använda språket till exempel i mer formella situationer på ett korrekt sätt. (Opetushallitus 2003: 84, 240–243.)

För de elever som har läst B-svenska under sin studietid är det slutliga målet med svenskinläringen att de ska klara av kommunikationssituationer med bekanta, vardagliga ämnen på svenska. Dessa elever borde behärska ett ganska omfattande ordförråd med några av de vanligaste fraserna och idiomerna på svenska efter gymnasiet och också använda detta ordförråd i tal och skrift. De elever som har läst B-svenska borde också utan svårigheter förstå talat språk som handlar om teman som är bekanta och producera nästan flytande språk skriftligt så att innehållet i texten är begripligt för mottagaren i de situationer då ämnet är vardagligt och intresserar eleven själv. (Opetushallitus 2003: 84, 238–241.)

Med tanke på de mål med studierna i svenska som har stadgats i läroplanen för gymnasier i Finland krävs det ganska mycket av en elev. För att kunna nå den nivå i svenska som förutses i läroplanen krävs det mycket koncentration på studier i ämnet och samtidigt också intresse för ämnet. Att eleverna till exempel i B-svenska och under de fem obligatoriska kurserna i språket borde nå den nivå i svenska som de ska ha i slutet av gymnasiet betyder att under en kurs borde de lära sig ganska mycket. Speciellt om man tar hänsyn till att en kurs av dessa fem kan vara underkänd och fortfarande är det möjligt att få avgångsbetyget från gymnasiet (Opetushallitus 2003: 223). Att eleverna ska ha de kunskaper i svenska som är stadgade i läroplanen ställer också krav på svensklärarnas arbete i finska gymnasier på grund av att de fungerar som språkliga modeller för eleverna och med sin egen attityd till och intresse för ämnet är förebilder i klassrummen där eleverna lär sig svenska. Hur bra eleverna har uppnått den nivå i ämnet som de ska ha efter studierna i gymnasiesvenska testas i studentprovet i slutet av gymnasiestudier.

3.2.1 Studentexamen som det slutliga provet

I slutet av gymnasiet deltar alla elever i studentskrivningarna där de får möjligheten att visa skriftligt hur bra de har lärt sig de kunskaper och färdigheter som har stadgats i läroplanen. Resultatet i examen visar också om en elev har nått den mognad som gymnasiestudierna har som mål att ge studenter. För att klara av gymnasiet i Finland och för att få avgångsbetyget är det obligatoriskt för elever att delta i det här provet. Att avlägga examen ger eleven en allmän kompetens och behörighet för fortsatta studier till exempel vid något universitet eller vid någon högskola. (Ylioppilastutkinto Suomessa 2012b.)

I Finland ordnades studentexamen för första gången år 1852. Då ordnades examen som ett inträdesprov vid Helsingfors universitet för de som ville fortsätta sina studier efter gymnasiet vid det här universitetet. Med hjälp av provet testade man elevernas allmänbildning och kunskaper i latin både muntligt och skriftligt. Först visade man sina kunskaper skriftligt på sitt modersmål och med en översättning av denna text till latin. Om man klarade av dessa två prov fick man möjligheten att delta också i det muntliga provet. (Kaarninen & Kaarninen 2002: 62–63; Vuorio-Lehti 2006: 20; Ylioppilastutkinto Suomessa 2012b.)

Sedan år 1921 har hela examen ordnats i gymnasier i stället för vid universitet och den muntliga delen i examen har avskaffats. Då började också antalet elever som avlagt examen växa och studentbetyget garanterade inte längre studieplats vid högskola vilket ledde till att olika högskolor började ordna även egna inträdesprov. Både resultat i inträdesprovet och studentbetyget togs i beaktande i högskolan då man bestämde vilka som fick studieplats. (Vuorio-Lehti 2006: 20.) I examen fanns under den här tiden fem obligatoriska prov som var provet i modersmålet, det andra inhemska språket, ett främmande språk, matematik och som ett nytt prov också ett realprov (Ylioppilastutkinto Suomessa 2012c). Under åren har studentexamen ständigt förändrats enligt förändringar i läroplanen för olika ämnen.

Nuförtiden ingår det fyra obligatoriska prov i studentexamen och det är bara provet i modersmålet som är obligatoriskt för alla. De tre andra obligatoriska proven får en student välja bland fyra andra prov i följande ämnen: det andra inhemska språket, främmande språk, matematik och realämne. Dessutom är det möjligt att inkludera ett eller två extraprov i examen. (Ylioppilastutkinto Suomessa 2012a.)

Examen har alltid varit mycket omdiskuterad och det har funnits diskussion till exempel om examen alls behövs eller om den borde ha en annan roll i den finska skolvärlden (se t.ex. Vuorio-Lehti 2006: 147–150). Även examens karaktär och status har varit under diskussion i debatter där man har funderat över om examen är ett avgångsprov för gymnasieelever eller en urvalsexamen för akademiska studier. Utveckling av studentexamen har lett till att examen nuförtiden kan anses vara båda. (Kaarninen & Kaarninen 2002: 370–371.)

3.2.2 Det andra inhemska språket i studentexamen

Provet i det andra inhemska språket blev en del av studentexamen år 1874 då en översättning av en elevtext på modersmål till det andra inhemska språket kom med i examen (Kaarninen & Kaarninen 2002: 84). Till en början bestod provet i det andra inhemska språket bara av språkförståelse. I svenskspråkiga läroanstalter blev studentprovet i det andra inhemska språket, finska, tudelat år 1928. Detta betydde att i studentprovet gjorde svenskspråkiga elever två översättningar, en från finska till svenska och den andra, som var också lite lättare, från svenska till finska. Provet för finskspråkiga förblev oförändrat. Redan då fanns det språkstrid i samhället som kan anses som en orsak till att finskspråkiga föräldrar inte ville förändra provet. Under striden påverkade människornas attityder till studier i svenska och fast svenska studerades för åtta år var det svårt för finskspråkiga att uttrycka sig på svenska. (Kaarninen & Kaarninen 2002: 179–180.)

År 1947, efter andra världskriget, fick studentexamen en ny förordning och detta påverkade också provet i det andra inhemska språket. I den här förordningen stadgades att i studentprovet i det andra inhemska språket ingick också i de finskspråkiga skolor

två översättningsprov. Krigsåren hade gjort språkstriden mer neutral och studentprovet i svenska väckte inte längre så mycket känslor hos finskspråkiga som tidigare. Samtidigt ökade antalet veckotimmar i språket. Ofta var det i alla fall så att de finskspråkiga förhåll sig till svenskan som till vilket främmande språk som helst då svenskspråkiga ansåg att det var nyttigt att behärska majoritetens språk finska så bra som möjligt. (Kaarninen & Kaarninen 2002: 239, 263–264.)

Nästa förändring i studentprovet i det andra inhemska språket skedde år 1965. I det nya provet ingick inte bara de två översättningsuppgifter som tidigare hade utgjort hela provet utan man började också testa förmågan att förstå texten med frågor om texten som eleverna översatt. År 1968 blev också en kort skriftlig uppsats en del av provet. Eleverna fick ändå själva välja om de ville delta i den gamla provtypen i stället för den nya. (Kaarninen & Kaarninen 2002: 293–295.)

År 1972 förändrades provet i det andra inhemska språket igen, samtidigt som studentprovet i främmande språk, och då bestämdes att det gamla provet ersattes med ett nytt prov där också elevernas förståelse av talat språk skulle testas. År 1974 blev det nya provet obligatoriskt för alla studenter och i provet ingick tre olika delar: textförståelse, en kort uppsats och hörförståelse. Dessa tre delar utgör fortfarande idag studentprovet i det andra inhemska språket i finska gymnasier. (Kaarninen & Kaarninen 2002: 295; Ylioppilastutkinto Suomessa 2012c.)

I studentexamen finns skilda prov för de som studerar A-svenska och för de som läser B-svenska. Tidigare har kravnivån i dessa två prov varit ganska likadan vilket betyder att dessa prov har bedömts med samma kriterier. Med tiden har kriterierna för bedömningen, och också innehållet i provet, blivit annorlunda mellan proven vilket speciellt har påverkat resultaten i provet för de som skriver B-svenska. En del studenter som deltar i studentprovet i svenska har inte tillräckliga kunskaper för att bli godkända i provet. Det här har lett till att de som bedömer proven har varit tvungna att sänka poänggränserna i B-svenska för att det ska finnas flera studenter som avlägger provet. På grund av detta började man diskutera under 1990-talet om svenskan borde vara ett

valfritt ämne i studentexamen och till slut ledde diskussionen till att ämnet också blev valfritt år 2005. (Geber 2010: 37–44.)

Lärare arbetar målinriktat i finska gymnasier med fokus på studentexamen där eleverna får möjlighet att visa hur bra de har tillägnat sig kunskaper om och färdigheter i dessa ämnen. I projektet *Svenska i toppen* kom det fram att det finns stora skillnader bland svensklärare i finska gymnasier när det gäller hur starkt studentexamen betonas i undervisningen. Även om alla lärare är medvetna om provet, betonar vissa lärare det mera än andra. Vissa försöker motivera eleverna att ta svenska med i examen men samtidigt försöker de få eleverna att glömma provet under de första åren i gymnasiet och fokusera mera på själva inläringen. Det finns också svensklärare som påminner eleverna om provet genom hela gymnasiet och tränar eleverna i de delområden som är med i studentexamen med hjälp av gamla prov. (Green-Vänttinen m.fl. 2010: 23.)

I följande avsnitt behandlas mer omfattande svensklärares roll i skolvärlden i finska skolor. På grund av landets tvåspråkighet och svenskans närhet i vissa delar av landet erbjuder omgivningen en stor variation av material som svensklärare kan utnyttja i sitt arbete och samtidigt möjligheten att variera undervisningssituationer där svenska språket lärs in. Å andra sidan ställer språkets komplexa status bland befolkningen och i samhället vissa utmaningar för det arbete som svensklärare i Finland gör. I det följande diskuteras dessa möjligheter och utmaningar som gäller svenskundervisningen i landet.

3.3 Svensklärare i undervisningskontexten i Finland

I Finland påverkar olika lagar, författningar och läroplanen lärarnas arbete i det finländska skolsystemet. Svensklärare utbildas vid olika universitet och blivande svensklärare läser förutom sina studier i svenska också pedagogik för att få behörigheten att arbeta som ämneslärare. I klassrummen är det lärarnas arbetsskicklighet, tillgång till undervisningsmaterial och elevernas motivation som påverkar själva klassrumsinteraktionen och elevernas inlärningsresultat. (Salo 2010:

356–357.) I det följande kommer svensklärarnas arbete i det finländska skolsystemet att behandlas ur olika synvinklar.

I klassrummen där svenska undervisas i finska skolor arbetar svensklärare för att utveckla dagens ungdomar i svenska språket. Svensklärarna utvecklar inte bara eleverna i klassrummet utan de utvecklar också sig själva. Genom varierande undervisningsmetoder utvecklar svensklärarna sin pedagogiska kompetens och den här utvecklingen pågår genom deras yrkesliv. Lärarnas utveckling i den fackliga kompetensen kan anses som en tillgång till eleverna i klassrummet på grund av att lärarna har färdighet att engagera sig i sitt arbete och för elevgrupperna. De har också förmågan att planera sin undervisning enligt enskilda elevernas behov och det som är viktigast, de här lärarna trivs med sitt arbete. (Green-Vänttinen m.fl. 2010: 20–21, 39–40.)

I Finland har svensklärarna tillgång till omfattande och mångsidigt undervisningsmaterial som inte bara består av läroböcker utan också av undervisningsmaterial som det tvåspråkiga samhället kan erbjuda, speciellt i södra och västra Finland. Man kan besöka olika platser för att erbjuda autentiska kommunikationssituationer på svenska för eleverna. I landet finns det till exempel svenskspråkiga teatrar och tidningar som kan användas som undervisningsmaterial i klassrummet. Att Sverige är Finlands grannland kan också ses som en möjlighet för svenskundervisningen i finländska skolor. (Salo 2010: 359–360.)

I klassrummet är det möjligt att använda olika svenskspråkiga filmer eller tv-program som undervisningsmaterial för att variera undervisningen. Med hjälp av olika undervisningsmetoder får eleverna också kännedom om den svenska kulturen. (Green-Vänttinen m.fl. 2010:22, 28–29.) I Salos undersökning (2010: 361) kom det också fram att svensklärarna i Finland anser att undervisningen av kultur främjar elevernas motivation att lära sig språk. Då eleverna lär sig om den svenska kulturen i Finland vidgar de samtidigt sin kännedom om den sida av Finland som kanske är obekant för dem.

På grund av den livliga debatten om svenskans ställning i det finländska samhället och som ett obligatoriskt skolämne i landet befinner svensklärarna sig i en krävande situation. I denna debatt finns både de som har en positiv inställning till språket men också de som förhåller sig negativt till svenskan. De negativt inställda talar ofta om den obligatoriska svenskan med begreppet *tvångsvenska*. De är av den åsikten att svenskan borde vara ett frivilligt ämne i finska skolor. I östra Finland har det börjats arbeta för att ryska borde undervisas för finska elever i stället för svenska på grund av det ökande behovet av rysktalande arbetskraft i östra delen av landet (se t.ex. Melin 2009).

I Salos undersökning (2010: 361) om svensklärarnas tankar kring sitt arbete berättade informanterna att elevernas negativa attityd till svenska och motivation att lära sig språket är en stor utmaning för svensklärarnas arbete i Finland. Eleverna har fördomar om svenska och svensktalande människor och de vill inte lära sig språket och också uttrycker sina tankar kring svenskan för sina lärare i början av kurser. Informanterna i Salos undersökning betonade i alla fall att det inte bara är eleverna själva som är orsaken till dessa attityder utan det är fråga om större samhälleliga problem som orsakar dessa attityder hos finska elever.

En stor utmaning för svensklärarnas arbete i det finska skolsystemet är timfördelningen mellan olika ämnen, både i grundskolan och i gymnasiet. Med tanke på att studier i svenska i gymnasiet bygger på de kunskaper som eleverna har med sig från grundskolan är antalet timmar i svenska i grundskolan kanske inte tillräckligt stor. Antalet undervisningstimmar som svenskundervisningen i grundskolan nuförtiden har minskades under 1990-talet från tre veckotimmar till två (Lehti-Eklund m.fl. 2011: 8). Att det inte finns tillräckligt med timmar för svenskundervisningen till exempel på högstadienivå är en orsak till att en del av eleverna har stora svårigheter att studera svenska i gymnasiet, och också till att eleverna inte är intresserade av att studera språket eftersom de upplever det som onödigt och svårt.

Som sagt ovan är antalet timmar i svenska språket i grundskolan för låg vilket påverkar elevernas attityd till och motivation för att studera språket i gymnasiet. Det här är inte i alla fall den enda faktor som påverkar motivationen eller de attityder som eleverna har till att lära sig svenska i gymnasiet. I följande avsnitt kommer olika faktorer som har inverkan på elevernas språkinlärningsattityder att behandlas och av dessa faktorer diskuteras närmare familjen, läraren och samhället.

3.4 Faktorer som påverkar elevernas attityd till språkinläring

I sina språkstudier under skoltiden lär sig eleverna inte bara att behärska vissa språk och olika grammatiska regler i dessa språk utan de utvecklar också attityder till de här språken och till talare av dessa språk. Eleverna lär sig känna olika kulturer och människor som använder ett visst språk. Alltid när en individ lär sig ett nytt språk har detta inverkan på individens identitet. Att eleverna kan inbilla sig som svensktalande i framtiden redan i klassrummet där de lär sig språket kan påverka motivationen att lära sig det och till den attityd som en elev har till svenskan. (Green-Vänttinen m.fl. 2010: 18.)

Det finns också andra faktorer som påverkar de attityder som eleverna har till olika språk och till språkinläringen. Det är självklart att familjen, speciellt föräldrarna, har en stor inverkan på elevernas attityd till främmande språk. Den här attityden har eleverna vanligen redan före sina studier. Under skoltiden är det läraren och kamraterna som påverkar dessa attityder. Elevens och lärarens attityder till och åsikter om språket kan skilja sig mycket från varandra. Det är ofta på språklärarens ansvar att försöka väcka elevernas intresse för språket och dess talare och att motivera sina elever att lära sig språket för att i framtiden ha nytta av de här kunskaperna. Å andra sidan ligger ansvaret med språkstudier inte bara på läraren utan också på språkinläraren själv för det är viktigt att vara medveten om målet med studier. Också eleven ska ställa sina egna mål med sina studier för sig själv. Genom hela människans liv påverkar också samhället attityder till olika språk och dessa attityder tillägnas till exempel från olika

medierna och från människorna omkring. (Andersson 1989: 16–18; Green-Vänttinen m.fl. 2010: 23.)

3.4.1 Familjen

Niclas Abrahamsson (2009: 198–200) diskuterar de sociala faktorer som påverkar andraspråksinläringen och tar upp enskilda inlärares attityder till målspråket och dess talare som en viktig faktor som har inverkan på inläringen av ett andraspråk. Abrahamsson påpekar att de attityder till målspråket och dess talare som eleverna har med sig till skolan har eleverna vanligen tillägnat sig från sina föräldrar. Det är också barnens socioekonomiska bakgrund och föräldrarnas utbildnings- och yrkesbakgrund som påverkar attityderna och barnens språkinlärningsframgång men också barnens skolframgång mer generellt.

Också Gunilla Dahlberg (1989: 46–47) lyfter fram föräldrarnas och hemmiljöns inverkan på barnens förhållningssätt till tillvaron som i sin tur påverkar barnens socialisation i skolvärlden. Det går inte att bygga upp vidare det förhållningssätt som barnet har fått hemma utan i den offentliga socialisationen ges barnets tidigare erfarenheter en ny mening. För svenskundervisningen i finska skolor kan detta betyda att de attityder till och åsikter om språket som eleverna har om svenska inte helt ersätts med de åsikter som läraren förmedlar utan svensklärarna har som uppgift att lära ut nya och viktiga kunskaper till sina elever och med hjälp av de här kunskaperna försöka ge eleverna nya tankar om och synpunkter på svenskan.

Från de människor och andra källor som individer lär sig språkbruket tillägnar de samtidigt åsikter om språket. Dessa olika åsikter tillägnas alltså också från föräldrarna. (Andersson 1989: 16.) Samtidigt som föräldrarna fungerar som språkliga modeller till sina barn, speciellt när det handlar om barnets modersmål, ger de samtidigt sina egna attityder till språket, och även till andra språk än det språk som föräldrarna använder med sina barn. Dessa språkattityder omfattar också attityder till olika dialekter av olika språk. (Tandefelt 2003: 28–29.) I Finland går det inte att säga att elevernas föräldrar hatar Sverige och svenskarna och att det är de här attityderna som eleverna har med sig

till klassrummen där svenska undervisas. Det svenska språket har i alla fall långa rötter i det finska samhället som har påverkat människornas attityder till språket. (Salo 2010: 362.)

3.4.2 Lärare

I undervisningskontexten har läraren en stor inverkan på elevernas intresse för ämnet och motivationen att lära sig det som undervisas. I finska gymnasier förutsätts i läroplanen en viss kunskapsnivå i svenska som eleverna bör uppnå under sina studier i gymnasiet (se avsnitt 3.2). Att svensklärare i sitt arbete tar hänsyn till och hjälper sina elever att uppnå den här nivån är en utgångspunkt för svenskundervisningen i finska gymnasier. Svensklärarna måste vara förberedda att hjälpa eleverna att inse varför de läser svenska och hur de kan använda sina kunskaper i svenska i framtiden (Green-Vänttinen m.fl. 2010: 47.)

Att läraren gör målen med svenskinläringen tydliga för sina elever redan i början av språkstudierna är en förutsättning för effektiv och lyckad svenskundervisning. Det räcker inte att det bara är läraren som är medveten om målet med undervisningen och att det bara är läraren som ställer målen utan det är viktigt att också eleverna har sina egna mål för språkinläringen som både eleven och läraren är medvetna om. (Green-Vänttinen m.fl. 2010: 24.) Att språkinläraren är medveten om målet med sitt eget och lärarens arbete påverkar också motivationen hos inläraren att arbeta för att nå det här målet (Kjellin 2002: 31).

I de klassrum där språkinläringen sker finns ofta elever som undrar varför det är viktigt att lära sig olika språk och varför en finsk elev i en finsk skola behöver lära sig svenska. I de här situationerna är det viktigt att läraren kan svara på elevernas frågor om målet med språkinläringen och att läraren har förmåga att reagera på elevernas varierande åsikter till exempel om svenskinläring i finska skolor. Läraren behöver vara förberedd att berätta för eleverna om studier efter gymnasiet för att eleverna förstår att svenskan behövs också i fortsättningsstudier. För att vara medveten redan i gymnasiet till exempel om att det i fortsatta studier finns en del tentamenslitteratur på svenska kan

påverka elevernas attityd till att engagera sig i lärande i svenska. (Green-Vänttinen m.fl. 2010: 22.) Det är mycket viktigt i diskussionerna mellan lärare och elever att läraren ger eleverna argumenten för sitt ämne som är trovärdiga för att eleverna också förstår vad läraren berättar för dem och också vågar lita på sin lärare.

I klassrummen främjar lärarnas intresse för sina elever och för deras lärande elevernas attityd till språket och motivation att lära sig mera. Lärarna måste vara medvetna om vilka undervisningsmetoder som är effektivast, lärarna bör ge motiverande utmaningar till sina elever och vara förberedda att tipsa sina elever om olika sätt att läsa läxor för att lära sig språket effektivare. För att väcka motivationen hos elever behöver svensklärare också diskutera olika sätt att klara av besvärliga problem i studierna. Att lärarna själva är intresserade av sitt ämne, motiverade att undervisa i svenska och engagerade i sitt arbete skapar en bra atmosfär i klassrummet som i sin tur har en stor inverkan på elevernas lärande. (Green-Vänttinen m.fl. 2010: 41–42, 49.)

Andersson (1989: 23) påpekar att det är lärarens uppgift att påverka den attityd till språket som eleven har med sig i klassrummet men att man i dessa situationer måste ta hänsyn till att eleven och läraren är olika gamla och har olika åsikter om och attityder till språket. Dessa två aktörer, eleven och läraren, kan ha olika syn på saker och därför kan man inte förvänta sig att de ska vara överens om allt. Läraren behöver i alla fall skapa en positiv atmosfär i klassrummet och diskutera med sina elever de attityder som eleverna har till det språk som de ska lära sig. Det är ju också lärarens ansvar att visa sina elever hur språket fungerar i verkligheten och genom det motivera sina elever till språkanvändning i verkliga kommunikationssituationer (Kjellin 2002: 31, 41–42).

I diskussionen om olika åsikter om olika språk som finns i klassrummen och samtidigt i hela skolmiljön är det viktigt att hålla i minnet att det inte alltid är bara läraren och elever som diskuterar med varandra. Det finns också andra aktörer i skolmiljön och det är också till exempel eleverna som sinsemellan förmedlar sina åsikter om och attityder till olika språk till varandra. På samma sätt diskuterar också lärarna sinsemellan till exempel i lärarrummet och närmar sig ämnet ur olika synvinklar. Det är självklart att

inte heller dessa aktörer är överens om allt med varandra utan försöker påverka andras känslor på samma sätt som lärare i klassrummet.

Med olika övningar, både skriftliga och muntliga, där eleverna får möjligheten att leva sig in i den svenska kulturen med hjälp av olika roller utformar de samtidigt nya identiteter. Dessa övningar måste i alla fall vara meningsfulla för eleverna och ha en koppling till deras eget liv för att eleverna ska ha nytta av dem. I de övningar där eleverna har vissa roller, till exempel en svensktalande turist från Stockholm, övar de sig att utforma nya identiteter. Dessa övningar hjälper eleverna att utveckla och förändra sig som individer vilket i sin tur kan ha en positiv inverkan på elevernas attityder till svenska språket. (Green-Vänttinen m.fl. 2010: 33–34.)

3.4.3 Samhället

Det finns faktorer i samhället som antingen befrämjar eller påverkar negativt elevernas attityder till att lära sig svenska. De diskussioner om språket som pågår i medierna och de argument för och emot språket som beslutsfattare anför i olika sammanhang påverkar också en del ungdomars tankar kring och attityd till svenskan i Finland. (Salo 2010: 361–362.) Det är i alla fall beaktansvärt att även om debatten redan länge har varit för det mesta ganska negativt färgad finns det nuförtiden också beslutsfattare och politiker som lyfter fram den viktiga betydelse som inläring av svenska ger (Lehti-Eklund & Green-Vänttinen 2011: 8–9). Mer och mer betonas till exempel det nordiska samarbetet och svenskans betydelse i kommunikationen i de nordiska länderna i dessa diskussioner i stället för att tala om huruvida ämnet borde vara frivilligt i skolan.

Också de kommunala beslutsfattarnas synpunkt på språkets betydelse i olika kommuner har en viss inverkan på skolelevernas motivation att läsa svenska i skolan. Också hur mycket språket behövs utanför klassrummet och till exempel tillgång till svenskspråkiga medier påverkar elevernas vilja att lära sig ett språk. I de kommuner där språket används och hörs till exempel på gatan har eleverna antagligen en mer positiv attityd till svenskan än i enspråkigt finskspråkiga städer i östra Finland där till exempel ryska språket är en del av vardagen. (Jfr Green-Vänttinen m.fl. 2010: 64–66.)

Att eleverna är medvetna om hurdana möjligheter språkkunskaper i olika språk ger dem är en faktor som har en positiv inverkan på motivationen att lära sig språk. I den samhälleliga diskussionen borde man betona hur språkkunskaper är nyttiga i arbetslivet och hur kunskaper i olika språk öppnar många dörrar för ungdomarna i stället för att fokusera på de argument som vanligen används i dessa diskussioner både för och emot svenskan. (Green-Vänttinen m.fl. 2010: 55–57.) Ett problem i dessa diskussioner är också att det ofta är svenskan som diskussionsdeltagarna fokuserar sig på och alla andra språk som eleverna studerar i skolan lämnas utanför dessa diskussioner. Varför är det alltid svenskan som ifrågasätts, varför inte till exempel engelska?

De flesta elever använder Internet varje dag och har sina egna profiler i sociala medier och det är självklart att de läser olika diskussioner och användarnas åsikter om svenskan. Med sökord *pakkoruotsi*, ”tvångsvenska”, på Facebook finns många olika grupper som är antingen för eller emot svenskan i finska skolor. Vem som helst kan delta i dessa grupper och uttrycka sina åsikter om språket – och läsa också andras åsikter. Med olika motiveringar för eller emot svenskan försöker deltagare i dessa grupper påverka andra människors attityd till språket. Lehti-Eklund och Green-Vänttinen (2011: 8) tog upp i sin undersökning det faktum att de negativt laddade åsikterna om svenskan syns i synnerhet i de sociala medierna. Det är också dessa kanaler som dagens skolelever använder aktivt för att kommunicera med andra människor.

Det är intressant att lägga märke till att fast ungdomarna har en stor tillgång till olika webbsidor som försöker påverka människornas tänkande om svenskan i Finland tar ungdomarna i alla fall avstånd från dessa diskussioner och många gånger undviker att använda benämningen *tvångsvenska*. I Green-Vänttinens m.fl. undersökning (2010: 56) kom det fram att fast det finns olika källor där i stället för svenska syftas till ämnet med begreppet *tvångsvenska* tar en stor del gymnasister bestämt avstånd från termen. Dessa elever anser att man inte borde tala om svenskan som ett tvång på grund av att det här påverkar elevernas attityder till och motivationen om att lära sig språket negativt. De anser att svenskan är ett ämne bland andra och är medvetna om att språket bara är ett ämne som måste studeras i skola.

Samma synpunkt kommer fram i de berättelser som eleverna i finska högstudier skrev i Lehti-Eklunds och Green-Vänttinens (2011: 23–24) undersökning. Ordet *tvångsvenska* förekom endast i 7 procent av berättelserna där dessa elever berättade om hur de förhåller sig till svenskan. I dessa berättelser använde eleverna ordet *tvångsvenska* både i texter där skribenter försvarar den obligatoriska svenskan och i texter där elever upplever ämnet som tvång. Det här visar också att fast det finns mycket diskussion om inläring av svenskan som ett obligatoriskt skolämne påverkar den inte alltid skolelevernas tankar kring och attityd till språket.

Ett exempel på webbsidor på Internet som är avsedda för att väcka diskussion i samhället om den obligatoriska svenskan är *Pakkoruotsi.net* (tvångsvenska.net) som behandlar Finlands språkpolitik ur svenska språkets synvinkel. Ändamålet med sidorna är att ge mer objektiv information för medborgare och beslutsfattarna om olika språkens betydelse i Finland och för Finland än vad media ger. Tanken bakom sidorna är också att väcka öppen diskussion om språkets ställning i landet. (Pakkoruotsi.net 2012.)

På *Pakkoruotsi.net*s webbsida betonas att man med ordet *tvångsvenska* inte försöker ta ställning till språket som ett språk utan att man syftar till språkets ställning som ett obligatoriskt skolämne i finska läroanstalter och till de kunskaper i språket som krävs av olika myndighetspersoner. På sidorna diskuteras och ges olika synpunkter på svenskan som ett valfritt ämne i finska skolor och vädjas till medborgare att sluta använda och lära sig språket så länge det inte finns språklig valfrihet i landet. (Pakkoruotsi.net 2012.)

Det finns också föreningen Vapaa Kielivalinta i landet som genom sin verksamhet och webbsidor har som mål att befrämja valfriheten mellan olika språk som studeras i finländska läroanstalter. Också Vapaa Kielivalinta anser att svenskan borde vara ett frivilligt skolämne och kritiserar de språkkunskapskrav som har ställts för myndighetspersoner i landet. De anser i alla fall att möjligheten att studera svenska måste bevaras för eleverna i finska skolor. Föreningen Vapaa Kielivalinta betonar på sin webbsida att föreningen förhåller sig positivt till alla språk och till inläring av olika språk. (Vapaa Kielivalinta 2012.)

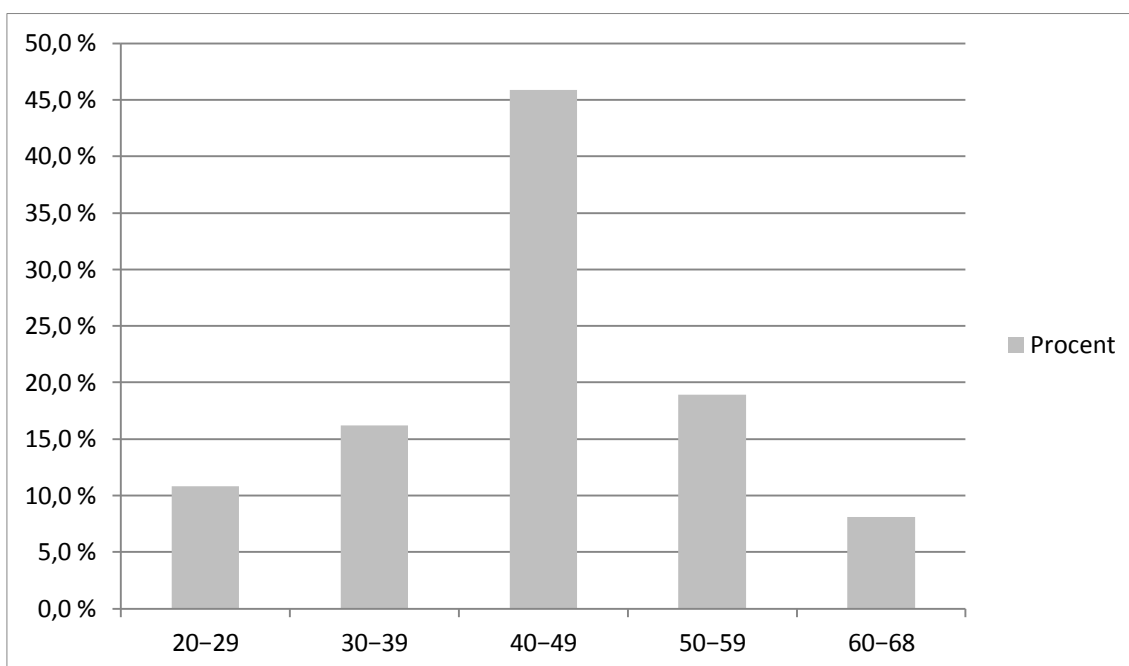
4 INFORMANTERNA

I det här kapitlet behandlar jag de bakgrundsuppgifter som informanterna har gett om sig själva, det vill säga kön, ålder, modersmål, utbildning och arbete. Jag kommer att ge en helhetsbild av hela informantgruppen i stället för att berätta om varje informant separat.

4.1 Bakgrund

Av de informanter som har deltagit i undersökningen är 83,8 procent kvinnor och 16,2 procent män, vilket betyder att det finns 31 kvinnliga och 6 manliga svensklärare med i undersökningen. Antalet kvinnliga svensklärare i undersökningen är mycket större än antalet manliga informanter varav det går att dra den slutsatsen att de flesta svensklärare i finska gymnasier faktiskt är kvinnor. Åldersfördelningen mellan alla informanter varierar mycket. Tabell 1 nedan beskriver åldersfördelningen mellan informanterna procentuellt sett.

Tabell 1. Informanternas åldersfördelning

Den största gruppen av informanterna, 45,9 procent, hör till åldersgruppen 40–49 år. Fyra informanter, 10,8 procent, har angett att de hör till åldersgruppen 20–29 år och tre, 8,1 procent, till 60–68 år. Sammanlagt sex informanter, 16,2 procent, har angett att de hör till åldersgruppen 30–39 år och sju, 18,9 procent, till åldersgruppen 50–59 år. Med tanke på själva undersökningen är det bra att åldersfördelningen mellan informanterna är stor eftersom det är intressant att se om synen på svenska språket är annorlunda hos de yngre än de äldre informanterna.

Av de 37 informanter som svarat på undersökningen har 33 angett finska som sitt modersmål. Tre informanter har inte svarat på frågan vilket kan bero på att de inte har märkt frågan eller att de inte har velat svara på frågan och i stället för denna fråga har de bara svarat på de frågor som handlar om svenska språket i finska gymnasier. En informant är tvåspråkig.

Största delen av informanterna har en utbildning som filosofie magister. Av de informanter som inte är filosofie magistrar är sex filosofie kandidater och två filosofie licentiater. Informanterna har studerat vid olika universitet runtom i landet, till exempel vid Helsingfors universitet, Joensuu universitet, Jyväskylä universitet och Åbo Akademi.

De flesta informanter har haft svenska, nordiska språk eller nordisk filologi som huvudämne under sin studietid vid universitet. Det finns i alla fall också sådana informanter med i undersökningen som har haft något annat huvudämne än svenska, till exempel tyska eller engelska, men som har haft svenska som biämne. Variationen mellan de biämnena som informanterna har haft under sin studietid är stor men för det mesta har de haft något annat språk som biämne, till exempel tyska, franska eller ryska. Informanternas examensdatum varierar mellan åren 1973 och 2011. Största delen av informanterna har blivit klara med sina studier under 1980- och 1990-talet.

Eftersom de lärare som har deltagit i undersökningen har blivit färdiga med sina studier under olika år betyder också att dessa lärare har olika arbetserfarenhet som svensklärare. Detta å sin sida kan betyda att de har olika förhållningssätt till svenskan i den finska skolvärlden på grund av att en del lärare har arbetat längre som svensklärare än andra och har sett och upplevt hur språkets ställning i skolvärlden och elevernas attityd till språket har förändrats under åren.

4.2 Arbetserfarenhet

När det gäller informanternas arbetserfarenhet är variationen intressant. Över hälften av informanterna, 51,4 procent, har undervisat i svenska i över 15 år. Dessa lärare har sett hur svenskans ställning i den finska skolvärlden och i samhället har förändrats under åren vilket också syns i deras svar på de frågor i undersökningen som handlar om detta tema. Den näst största gruppen av informanterna, 21,6 procent, utgörs av de lärare som har undervisat i svenska i 10–15 år. Av informanterna har 16,2 procent undervisat i svenska i 1–5 år och 10,8 procent i 5–10 år.

Gymnasierna där informanterna arbetade då undersökningen genomfördes ligger i olika delar av landet från Helsingfors till Raumo och Pello och från Joensuu och Imatra till Ulvsby och Pöytis och på det sättet är den geografiska fördelningen av informanterna stor. På grund av att det finns informanter från olika delar av landet är det också möjligt att jämföra informanternas svar med varandra och ta reda på om lärarnas tankar kring svenskan skiljer sig från varandra till exempel i västra och östra Finland.

Också storleken på de gymnasier där informanterna arbetar skiljer sig från varandra vilket kommer fram när det gäller antalet svensklärare i de gymnasier de arbetar i. En del informanter har fem till sex kollegor medan en lärare berättar att hon är den enda läraren i svenska i det gymnasium hon arbetar i. De flesta lärare berättar att de har ett par kollegor.

De svensklärare som har deltagit i undersökningen har olika ämneskombinationer när det gäller de ämnen som de undervisar i utöver svenska. Största delen av informanterna undervisar också i något annat språk. Utöver svenska undervisar en lärare psykologi och en annan lärare historia. En lärare är studiehandledare och det finns en lärare med i undersökningen som undervisar svenska i gymnasiet och engelska på högstadiet.

5 SVENSKLÄRARES ARGUMENT OM SVENSKAN I FINLAND

I det här kapitlet redogörs för informanternas svar på frågor om svenskan i skolvärlden, deras åsikter om elevernas attityd till svenska i den skola de arbetar i och till slut också informanternas tankar kring svenskan i Finland nu och i framtiden. I analysen av det insamlade materialet har jag koncentrerat mig på att ta reda på vilka likheter och skillnader det finns mellan informanternas svar och vid behov dra slutsatser om hur svensklärarna i finska gymnasier ser på svenskan. Lärare har svarat på frågorna på svenska och de exempel som används i detta kapitel kommer från de enkäter som informanterna har levererat till mig.

5.1 Svenskan i skolvärlden

När det gäller informanternas syn på svenskan i den finska skolvärlden kan några drag i informanternas svar tänkas vara likadana vilket i sin tur berättar att svensklärare i gymnasier i Finland har en viss inställning till språket. Å andra sidan finns det också skillnader mellan informanternas åsikter, speciellt när det gäller svensklärare i olika delar av landet och i olika kommuner. Det här är en följd av svenskans betydelse för vissa kommuner med tanke på de språk man behöver i dessa kommuner.

När det gäller informanternas tankar kring sitt ämne och hur språkets ställning i skolvärlden har förändrats under den tid som informanterna har undervisat i språket tycker en del att ställningen har förändrats men ganska många anser samtidigt att ställningen inte har blivit annorlunda. De som anser att ställningen har förändrats motiverar sina svar oftast med att svenskan inte längre är obligatorisk i studentskrivningarna och att allt färre elever väljer att skriva svenskan i examen. De tar också ställning till elevernas språkkunskaper och anser att eleverna nuförtiden har sämre kunskaper i svenska med sig från grundskolan än tidigare. Också elevernas attityd till språket har blivit mer negativ under åren och eleverna orkar inte koncentrera sig på att lära sig språket. Å andra sidan är alla informanter inte av denna åsikt.

Följande exempel beskriver de tankar som gymnasielärarna har om svenskans ställning i skolvärlden då de frågades om svenskans ställning har förändrats under deras tid som svensklärare:

- (1) Visst har den förändrats, antalet lektioner skars ned på 90-talet (?) i grundskolan, vilket betyder att studerande i början av gymnasiet har bristfälliga kunskaper. I och med att man inte behöver skriva svenska i studentskrivningarna har gymnasieeleverna börjat slarva med sina studier i svenska. (Kvinna, 50–59 år, östra Finland)
- (2) Inställningen har förändrats bland eleverna, de är mer kritiska till svenskan och ifrågasätter varför man läser obligatorisk svenska. Allt färre tar svenskan i studentexamen. (Man, 50–59 år, har inte angett kommun)
- (3) Ja. När jag började som lärare var svenskan obligatorisk i studentexamen. Då valde eleverna också oftare fördjupade kurser. Kurs ett undervisades ofta i mindre grupper, till exempel med bara 15–17 elever i en grupp. För att få godkänt i provet måste man tidigare ha 50 % rätt. Nu kräver vi 40 % och ibland ännu mindre... En del som har fått avgångsbetyg har inte klarat av en enda kurs i svenska på riktigt. (Kvinna, 30–39 år, Österbotten)
- (4) Inte särskilt mycket. Det har alltid funnits diskussion om tvångssvenskan. Eleverna i vårt gymnasium är i stort sätt motiverade att studera svenska och de förstår dess betydelse i arbetslivet samt senare studier. (Kvinna, 40–49 år, södra Finland)

I exempel (1)–(3) anser informanterna att svenskans ställning i skolvärlden har förändrats och har olika motiveringar till hur förändringen syns i skolorna. Med tanke på den här undersökningen är det intressant att informanten i exempel (2) anser att ställningen har förändrats och motiverar detta med att ämnets obligatoriska natur ifrågasätts i klassrummen och att eleverna har blivit mer kritiska till ämnet. Det här är den bärande tanken bakom hela undersökningen och att informanterna i undersökningen lyfter fram hur ämnet nuförtiden ifrågasätts mera än tidigare berättar att temat är värt att undersöka.

Informanten från södra Finland i exempel (4) tycker att ställningen inte har förändrats särskilt mycket. Alla informanter i exempel (1)–(4) motiverar sitt svar med reformen i studentskrivningarna och hur denna har påverkat språkets popularitet bland gymnasieelever. Informanten från Österbotten i exempel (3) lyfter fram det faktum att eleverna i finska gymnasier inte behöver klara av alla obligatoriska kurser för att få avgångsbetyget i ämnet. Salo (2010: 363) nämner samma fenomen i sin undersökning och diskuterar det faktum att det i finska gymnasier är möjligt att avlägga examen utan att få ett godkänt betyg på alla obligatoriska kurser i svenska. En tredjedel av de obligatoriska kurserna i svenska kan vara underkända och ändå är det möjligt för en elev att klara av gymnasiet med ett godkänt avgångsbetyg i svenska. Nuförtiden när ämnet inte längre är obligatoriskt att skriva i studentprovet är det här faktumet viktigt att lyfta fram i de diskussioner där svenskundervisning i finska gymnasier planeras och mål med inläringen av språket diskuteras.

I exempel (1) tar informanten från östra Finland ställning till antalet lektioner i svenska som eleverna har i grundskolan och hur detta enligt informanten har påverkat elevernas kunskaper i språket när de börjar studera i gymnasiet. Den här utmaningen för svensklärare i finska gymnasier diskuteras också i avhandlingens avsnitt 3.3. Också i exempel (5) motiverar en informant från södra Finland sitt svar med samma argument som informanten i exempel (1):

- (5) Svenskans ställ[n]ing har förändrats i grundskolan, i och med att de krav som ställs på svenskan är lägre än förr har orsakat att eleverna inte läser lika många timmar svenska per vecka men inte heller lär sig så mycket som förr. På grund av detta blir det mindre roligt när man inte kan något. Svenskan[s] stora problem för tillfället är att hitta rätt nivå för undervisningen. Utan tillräckligt välplanerade läroplan är lärarnas möjligheter begränsade. Svenskans ställ[n]ing har avsevärt försvagats efter det inte längre är obligatoriskt att skriva svenska i studentskrivningarna. Visst kan man numera välja friare i andra ämnen också, men idag vet redan grundskoleeleverna att de inte behöver läsa svenska eftersom de slipper skriva den. Om svenska som ämnet bland alla andra ämnen har svenskans ställning inte förändrats så mycket men all diskussion om svenskan i skolan överhuvudtaget har också delat lärare i två läger – för och emot – starkare än förr. (Kvinna, 30–39 år, södra Finland)

Informanten i exempel (5) lyfter också fram lärarnas möjligheter att satsa på svenskundervisningen på grund av att det inte finns tillräckligt många timmar i läroplanen för svenska och som en följd av detta har också kraven på det som eleverna ska kunna i språket till exempel efter grundskolan blivit för låga. Detta har också påverkat en del lärares attityd negativt. För de flesta är det diskussionen i samhället om svenskan som ett obligatoriskt ämne i skolan som gör att en del svensklärare i finska gymnasier upplever sitt yrke som mer utmanande än förr. Detta framgår också av exempel (6):

- (6) Inom politik och i medierna har man börjat ifrågasätta svenskans ställning som obligatoriskt ämne. Det syns och hörs tyvärr också i klassrummet. Nuförtiden finns fler motvilliga elever i klassrummet att studera svenska än för t.ex. tio år sedan. På sätt och vis har det blivit tyngre att undervisa i svenska eftersom det som man gör som sitt yrke ständigt ifrågasätts. (Kvinna, 40–49 år, mellersta Finland)

Läraren i exempel (6) säger att det som har förändrats när det gäller svenskans ställning under hennes tid som svensklärare är att den samhälleliga debatten där språket ifrågasätts har påverkat också elevernas motivation att lära sig språket. Hon upplever också att på grund av detta känns hennes eget arbete svårare. Om eleverna hela tiden ifrågasätter språkets betydelse och är motvilliga att lära sig språket, har detta också inverkan på lärarens motivation att undervisa i språket.

Det låga antalet lektioner i svenska, för låga krav för språket i läroplanen och samhällets språkklimat finns också bland de vanligaste svaren på frågan om de största utmaningarna för svenskundervisningen i Finland. Också elevernas attityd till språket och bristen på motivation att studera svenska nämns som de största utmaningarna för svenskundervisningen bland alla andra utmaningar. Följande exempel ger en helhetsbild av de faktorer som svensklärarna i finska gymnasier anser som de största utmaningarna för sitt arbete:

- (7) Det låga antalet lektioner i högstadiet, undervisningen kunde börja redan tidigare, då eleverna har det lättare att lära sig nya språk (kanske som språkbud eller liknande). (Kvinna, 30–39 år, mellersta Finland)

- (8) Det hjälper inte till om man hela tiden pratar i tidningarna och på tv om svenska språket och dess ställning i samhället och i skolorna. I synnerhet perussuomalaiset har tagit starkt ställning till svenska och de håller diskus[s]ionen på och säger mycket negativa sidor om svenska osv. Den största utmaningen är att hålla svenska som andra inhemska språket och i skolorna måste man ju läsa svenska som obligatoriskt ämne. (Kvinna, 30–39 år, södra Finland)
- (9) Elevernas kunskaper i svenska är så bristfälliga i början av gymnasiet, att det inte är möjligt att nå ordentliga färdigheter under gymnasiekurserna, vi borde ha flera kurser (jag vet, vem skulle ens kunna våga föreslå sådant). Dagens språkklimat som ifrågasätter hela svenskundervisningen. Media som ger rum för allt negativare åsikter. I skolan tycks eleverna ha så mycket att göra och så många "viktigare" ämnen att alla andra språk utom engelskan är bara extra jobb. (Kvinna, 40–49 år, södra Finland)
- (10) Att man får eleverna att skriva svenska. De som läser bara de obligatoriska kurserna, tar inte undervisningen på allvar. (Kvinna, 60–68 år, från södra Finland)

Informanterna i exempel (7) och (9) anser att den största utmaningen för svenskundervisningen i Finland är antalet lektioner i språket som man har tillgång till. Informanten i exempel (7) lyfter fram att det är det låga antalet lektioner i högstadiet som är den största utmaningen. Informanten i exempel (9) anser att det borde finnas flera kurser i svenska i gymnasiet på grund av att eleverna har bristfälliga kunskaper i språket i början av gymnasiet eftersom de inte har haft tillräckligt med undervisning i svenska under sin studietid i grundskolan. Båda är alltså av samma åsikt men motiverar sina svar på olika sätt när det gäller på vilken skolnivå det borde finnas mera timmar för svenskundervisningen.

I Salos undersökning (2010: 363) berättade informanterna att en av de dåliga sidorna med svenskundervisning i finska skolor är den ständiga brådskan. Det finns för mycket som borde undervisas under en kurs i svenska vilket också är en orsak till att vissa färdigheter, till exempel färdigheter i den muntliga svenskan, måste lämnas bort för att hinna gå igenom kursens innehåll. Det här stöder de åsikter som informanterna i min undersökning framför om de utmaningar som timfördelningen och det låga antalet lektioner i språket förorsakar för svenskundervisningen.

Informanten i exempel (10) anser att den största utmaningen för hennes eget arbete är att få eleverna att skriva svenska i studentprovet. Hon tangerar samma faktum som informanten i exempel (3) framförde om den möjligheten att eleverna inte behöver satsa på sina studier i svenska och kan slarva med de obligatoriska kurserna. Att eleverna inte tar på allvar det som undervisas gör lärarens eget arbete svårt. Det här tar också för mycket tid från själva undervisningen då läraren behöver försöka ändra de färdiga attityderna till svenska som eleverna har (Salo 2010: 361–362). På grund av att det inte längre är obligatoriskt att skriva svenska i studentexamen finns det många elever i finska gymnasier som väljer att skriva något annat ämne i stället. Det här gör att elevernas motivation att studera svenska är låg och de läser bara de fem obligatoriska kurserna i språket och koncentrerar sig mera på de ämnen de skriver i studentexamen i slutet av gymnasiet.

Informanten (9) tar också upp dagens språkklimat och den diskussion som pågår i media. Hon säger också att i denna diskussion ifrågasätts hela svenskundervisningen, alltså det som hon gör som sitt arbete. Också informanten i exempel (8) tar upp samma sak och anser att den största utmaningen för svenskundervisningen i Finland är att det hela tiden finns diskussion om språkets ställning i samhället och i skolorna, speciellt i tidningarna och på tv. Hon lyfter fram även att språkdebatten pågår i politiska diskussioner och hur ett politiskt parti (Sannfinländarna) förhåller sig negativt till svenska språket och tar upp de negativa sidorna av språket.

Lehti-Eklund och Green-Vänttinen (2011: 9) ger i sin undersökning en ny synpunkt till språkdebatten och påpekar att debatten om språket också har vissa positiva sidor. De anser att den livliga diskussionen kring språket har aktiverat olika grupper som är till exempel ansvariga för planeringen av svenskundervisningen i finska skolor och säger att den här språkdebatten möjligen också har gett nya idéer för det här planeringsarbetet. Enligt dem kan språkdebatten i samhället inte bara ses som en utmaning till exempel för svenskundervisningen utan också som en möjlighet och en positiv sak.

Det finns också andra informanter i undersökningen som lyfter fram debatten om svenskan i media och bland politiker som den största utmaningen för deras arbete, speciellt då dessa debatter oftast är negativt laddade. Informanten i följande exempel är också av denna åsikt och jämför svenska med andra ämnen i skolvärlden.

- (11) Den allmän[n] opinionen i media är mot svenska. Var[r]för ifrågasätter media inte till exempel matem[a]tik, som innehåller massor med sådant som man inte har någon nytta av i vardagslivet? (Man, 40–49 år, mellersta Finland)

Med sitt svar på frågan om de största utmaningarna för svenskundervisningen har informanten i exempel (11) velat ifrågasätta att det nästan alltid är svenska som diskuteras negativt i media och frågar också varför media inte ifrågasätter andra ämnen som är obligatoriska för eleverna. Han påpekar också att dessa ämnen innehåller mycket sådana kunskaper som man kanske inte behöver i framtiden men som ändå är obligatoriska att lära sig. Även eleverna i finska skolor har samma tankar kring svenskan jämfört med de andra obligatoriska ämnena i skolvärlden. Eleverna i Lehti-Eklunds och Green-Vänttinens (2011: 24) och i Green-Vänttinens m.fl. (2010: 56) undersökningar påpekade också att om man talar om *tvångsvenska* borde man också använda benämningar som *tvångengelska* och *tvångmatematik*. Att svenskans ställning i skolvärlden som ett obligatoriskt ämne motiveras med att eleverna inte behöver kunna svenska till exempel på grund av att man klarar av olika situationer med engelska går det också enligt informanten i exempel (11) att ifrågasätta de andra skolämnenas obligatoriska status.

I Lehti-Eklunds och Green-Vänttinens undersökning (2011: 52) nämnde en del lärare den samhälleliga debatten om svenskans ställning som en utmaning för arbetet i klassrummet men många betonade att detta inte syns så mycket i klassrummet när det gäller elevernas motivation att lära sig svenska. Eleverna på grundskolenivån är medvetna om hur dessa diskussioner och även olika Internetsidor (t.ex. Pakkoruotsi.net) försöker föra fram färdiga åsikter om svenskan i Finland. De vet att i stället för de negativa tankarna om obligatorisk svenskinläring finns det också positiva sidor med att

kunna flera språk och att man borde koncentrera sig mera på dessa positiva aspekter med språkinläring. (Lehti-Eklund & Green-Vänttinen 2011: 23–24.)

En lärare från en mindre skola i Lehti-Eklunds och Green-Vänttinens (2011: 52) studie upplevde diskussionen i lokalpressen som nedstämmande på grund av att det enligt henne nästan alltid är samma person som skriver om språket i tidningarna i kommunen. Då det bara är några personer som deltar i debatten om svenskans ställning i samhället i de små tidningarna dör diskussionen snabbt ut och olika argument som dessa skribenter använder börjar antagligen vara desamma och argumenten förlorar sin betydelse.

Några informanter i min undersökning säger att den största utmaningen för svenskundervisningen i finska skolor är att eleverna inte förstår svenskans betydelse i framtiden och i fortsatta studier. Informanten i följande exempel betonar hur viktigt det är att eleverna förstår svenskans betydelse i framtiden redan under sin studietid i gymnasiet:

- (12) Informationen från universiteten och yrkeshögskolorna om att svenska fortfarande behövs i arbetslivet borde nå gymnasierna och direkt själva eleverna. De tror inte på oss lärare. (Kvinna, 40–49 år, norra Finland)

Att eleverna i finska gymnasier hör konkreta exempel på hur bra kunskaper i svenska behövs också i framtiden kunde enligt informanten i exempel (12) hjälpa dem att satsa på studier i svenska och få dem att läsa också de frivilliga kurserna i språket. På grund av att många elever anser att de inte kommer att behöva svenska i framtiden kunde det här förslaget fungera och få eleverna att bli intresserade av språket och på det sättet också hjälpa svensklärarna i deras arbete. Kanske det borde finnas mer samarbete mellan högskolorna och gymnasierna för att eleverna redan under sina studier i gymnasiet kunde förstå bättre att svenska behövs i fortsatta studier, till exempel då de läser kurslitteratur på svenska, och också i arbetslivet i framtiden.

I Finland finns redan gymnasier där studenter från olika universitet besöker sista studieårets gymnasieelever för att berätta om det universitet de studerar vid och för att få eleverna att bli intresserade av att studera vid samma högskola. Dessa studenter berättar inte i alla fall så mycket om de olika kunskaper som behövs under studietid vid högskolor utan försöker mera marknadsföra sin egen skola för de blivande högskolestudenterna. Enligt det som informanten i exempel (12) föreslog kunde dessa besök vara nyttiga också i början av gymnasiet och innehållet i besöken kunde omfatta mer information till exempel om svenskans och de andra ämnens betydelse under högskolestudier.

Av de svar som informanterna har gett på frågor om sin syn på svenskan i skolvärlden går det att dra den slutsatsen att det finns många olika saker som svensklärare i finska gymnasier anser som utmanande med tanke på svenskundervisningen i den finska skolvärlden. Informanterna berättade att svenskans ställning i skolvärlden har förändrats under de senaste åren, och under den tiden de har undervisat i språket, men vissa anser att ställningen har förändrats mer än andra.

De största förändringarna, till exempel det faktum att svenskan inte längre är obligatoriskt i studentexamen eller att svenskan är framme i olika diskussioner i media, upplever många informanter som de största utmaningarna för svenskundervisningen i Finland just nu. Vissa informanter berättar att eleverna nuförtiden inte är så motiverade att studera språket än för några år sedan och också detta upplever en del av informanterna som en stor utmaning för svenskundervisningen i samhället i dag.

5.2 Elevernas attityder till svenskan enligt informanterna

Hurdan attityd till svenskan har då eleverna i de skolor informanterna arbetar i och vilka faktorer påverkar dessa attityder? Största delen av informanterna i undersökningen upplever att eleverna för det mesta har en ganska positiv attityd till att lära sig svenska och att det finns bara några enstaka elever som har en negativ inställning till språket. Det här resultatet motsvarar ganska väl de resultat som Green-Vänttinen m.fl (2010: 55–

57) samt Lehti-Eklund och Green-Vänttinen (2011: 23–25) fått i sina undersökningar gällande frågan. Det som man måste ta i beaktande då resultaten av dessa två undersökningar jämförs med de som presenteras ovan är att det i min undersökning är lärarnas uppfattning om elevernas attityd till att lära sig svenska som presenteras medan det i de två ovannämnda undersökningarna är elevernas egna uppfattningar om och kommentarer till hur de förhåller sig till studier i svenska.

Några informanter i min undersökning anser att attityden till språket i klassrummet varierar mycket mellan olika elever och att ganska ofta är det pojkar som förhåller sig negativt till svenskan. Sex informanter utav 37 informanter svarar på frågan om elevernas attityd till svenskan med att berätta att attityden är negativ. I följande exempel kommer det fram hur lärare i olika delar av landet upplever attityden till svenskan bland sina elever:

- (13) Största delen har en positiv inställning till svenska. (Kvinna, 60–68 år, södra Finland)
- (14) I stort sätt positiv, det är bara enstaka pojkar som har problem med attityden. (Kvinna, 30–39 år, södra Finland)
- (15) Ganska negativa. (Kvinna, 40–49 år, östra Finland)

Både i exempel (13) och i exempel (14) kommer informanterna från södra Finland och upplever att attityden till svenskan bland elever i de gymnasier de arbetar i är positiv. I exempel (15) arbetar informanten i ett gymnasium i östra Finland där svenskan inte hörs utanför klassrummet och eleverna förhåller sig för det mesta negativt till språket. Också en annan informant från östra Finland berättar att attityden till språket hos befolkningen är mycket negativ vilket i sin tur påverkar elevernas motivation att lära sig språket. På basis av svaren kan man säga att elevernas attityd till svenskan i de områden där svenskan hörs och syns i vardagen för det mesta är positiv medan eleverna i områden där språket inte är en del av vardagen har negativ attityd till språket. Av dessa svar framgår hur omgivningen påverkar de attityder som eleverna har till olika språk, speciellt till svenskan.

När det gäller faktorer som enligt informanterna påverkar elevernas attityder till svenskan är hemmet och läraren de allmännaste svaren. Också den allmänna opinionen i medierna och omgivningen där eleverna har växt upp nämns som bidragande faktorer. En informant från norra Finland berättar att närheten till Sverige påverkar elevernas attityd till svenskan på grund av att det från skolan bara är en kilometer till Sverige och att man på den svenska sidan av gränsen klarar sig på finska i affärer och med människor. Det här kan påverka elevernas attityd till svenska negativt då de vet att man klarar av kommunikation också på finska på den andra sidan av gränsen. En informant nämner att diskussionen i samhället om "tvångsvenskan" påverkar stort elevernas attityd till svenskan. Då svenskan var obligatorisk i studentexamen ifrågasatte eleverna mindre vikten av att lära sig språket.

På frågan om hur mycket och till vem svensklärare i Finland behöver motivera sitt ämne och samtidigt sitt arbete svarade informanterna på många olika sätt. Största delen av informanterna upplever att de som svensklärare då och då behöver motivera sitt ämne och inte bara till sina elever utan också till andra människor utanför klassrummet. Några informanter upplever att de på grund av den debatt om språkets ställning i landet som pågår behöver de ge olika argument för sitt ämne till exempel i lärarrummet och utanför skolvärlden till elevernas föräldrar och andra människor. Lehti-Eklund och Green-Vänttinen (2011: 62) berättar i sin undersökning hur den negativa stämningen i lärarrummet i vissa skolor påverkar svensklärarnas arbete. De lyfter fram speciellt en kommentar av en informant som berättade att hon i den skola hon arbetar i har kollegor som är av den åsikten att svenska är ett onödigt ämne och uttrycker sina tankar helt öppet till exempel i korridoren. Till sådana här situationer hänvisar också några informanter i den här undersökningen när de berättar om de tillfällen där de måste motivera sitt ämne och sålunda sitt arbete.

I Salos undersökning (2010: 362) kom det också fram hur en del svensklärare upplever kollegornas, och till och med chefernas, negativa inställning till ämnet svenska som utmanande. Eftersom det finns aktörer i skolan som undskattar andras ämnen och arbete är det svårt för en att ensam försöka kämpa för ämnets existens. På grund av sådana här situationer och svenskans ställning i den finländska skolvärlden är det viktigt

att alla arbetar för samma mål och respekterar det som andra gör. Stödjande arbetskultur är också en sak som påverkar elevernas attityd till olika ämnen och studiemotivation (Green-Vänttinen m.fl. 2010: 70–75).

Det finns också informanter i undersökningen som säger att de inte behöver motivera sitt ämne till någon, eller åtminstone mycket sällan. I exempel (16)–(19) nedan presenteras några informanters svar på frågan om de som svensklärare behöver motivera sitt ämne till någon och om ja, till vem. Även om det vanligaste svaret på frågan är att lärare behöver motivera sitt ämne till sina elever vill jag i alla fall lyfta fram de andra grupper av människor som ifrågasätter ämnet och också det faktum att inte alla svensklärare behöver motivera sitt ämne till någon:

- (16) Ja, för föräldrarna och studerandena. I östra Finland tycker många att ryska skulle vara nyttigare än svenska. Jag försöker betona att man fortfarande behöver svenska i fortsatta studier och arbetslivet. Svenskan hjälper också om man vill lära sig tyska. (Kvinna, 50–59 år, östra Finland)
- (17) Ja, det känns så konstigt, men jag har den känslan att som svensklärare ofta måste motivera för svenskans ställning, även i lärarrummet. Medierna har en stor roll här, det kommer som i vågor då och då. När diskussionen hetsas upp på riktigt i medierna så känns det nog jättetungt som lärare i svenska, att man måste liksom ge nya argument för svenskstudier i gymnasiet. (Kvinna, 40–49 år, västra Finland)
- (18) Ibland, men väldigt sällan, behöver jag öppet motivera mitt ämne för eleverna. Några elever kan fråga varför detta måste studeras, men sällan. Större motivering behövs för andra, ofta helt okända vuxna, som man lär känna. Jag har börjat t.o.m. undvika att avslöja mitt yrke på t.ex. fester för att inte hamna i en pinsam tvångssvenskadebatt. (Kvinna, 30–39 år, södra Finland)
- (19) Nej, tycker jag. Andra lärare vet, att det är viktigt att studera svenska nu, eftersom studerande behöver svenska kunskaper senare när de studerar vid yrkeshögskolor eller vid universitet. Å andra sidan, några elever ifrågasätter nyttigheten av svenska s[t]udier, men de är ju ganska få. Norge finns här nära oss, och vi möter norska turister runt byn och Saariselkä hela tiden. Restauranger, hotell, barer behöver arbetsfolk, som kan tala svenska, eng[e][e]ska, franska. (Kvinna, 40–49 år, norra Finland)

Exempel (16)–(19) ger en översikt av informanternas tankar kring sitt ämne och av andra människors sätt att förhålla sig till det. Då informanterna i exempel (16) och (17) upplever att de som svensklärare behöver motivera sitt ämne till olika grupper säger informanten i exempel (18) att detta händer bara ibland och att många gånger är det någon annan än hennes elever som ifrågasätter ämnet. Av det som denna informant har skrivit kommer det på något sätt fram också den frustration som läraren upplever när det gäller svenska språket i samhället och som ett obligatoriskt ämne i skolvärlden. Hon lyfter även fram den debatt som handlar om ”tvångsvenskan” i det finska skolsystemet och berättar att hon till och med undviker att tala om sitt yrke för att inte behöva delta i den här debatten. En annan informant i undersökningen är nästan av samma åsikt som informanten i exempel (18). Den här informanten berättar att hon behöver motivera sitt ämne hela tiden för elever, andra lärare och för kommunala beslutsfattare och berättar att hon egentligen inte orkar motivera sitt ämne, hon saknar motargument.

Informanten från norra Finland i exempel (19) säger att hon inte behöver motivera sitt ämne till någon vilket beror på turism och närheten till Norge och på det sättet förstår ungdomarna och befolkningen i den här kommunen hur viktigt det är att kunna svenska och andra språk med tanke på arbetslivet. I exemplet ovan syns också hur informanter från olika delar av landet upplever hur mycket eller till vem de behöver motivera sitt ämne. Då språket faktiskt behövs utanför klassrummet och människorna har möjlighet att höra och använda det i olika sammanhang befrämjar också deras attityd till språket och de förstår betydelsen med att lära sig svenska.

Hur motiverar då svensklärare i finska gymnasier sitt ämne för sina elever för att få dem att bli intresserade av att lära sig svenska och vilka argument för ämnet är de mest förekommande bland svensklärare i finska gymnasier? Om en elev i klassrummet frågar sin lärare varför det är viktigt att lära sig svenska eller varför man egentligen måste studera språket, har informanterna olika svar. Exempel (20)–(22) ger en översikt av de motiveringar som gymnasielärarna ger till sina elever när det gäller vikten av att studera svenska:

- (20) Svenskan är ett ämne bland andra i läroplanen. Man vet aldrig vilka kunskaper man kommer att behöva i framtiden så det är bäst att läsa allt möjligt för säkerhets skull. (Kvinna, 50–59 år, östra Finland)
- (21) Jag svarar att du inte vet vilka kunskaper du kommer att behöva i framtiden. Du vet inte var du bor, var du jobbar osv. Och jag säger alltid att jag inte vet vilka nackdelar det finns för dig om du kan olika språk. Jag skulle vilja lära mig så många språk som möjligt! Språkkunskaper öppnar ju så många dörrar. (Kvinna, 30–39 år, södra Finland)
- (22) Jag svarar ofta att svenska kan vara lättare än engelskan för några, att det nog behövs svenskkunniga i arbetslivet, hurdana möjligheter man har inom Norden eller då man söker studieplats, vilka möjligheter man har. Och att det nog hör till allmänbildning som finländare att kunna också det andra inhemska språket helt enkelt. (Kvinna, 40–49 år, västra Finland)

Det som kommer fram av exempel (20)–(22) är att ganska många lärare motiverar sitt ämne för sina elever med hjälp av det argumentet att kunskaper i svenska kan behövas i framtiden. Informanten i exempel (21) motiverar sitt ämne genom att jämföra kunskaper i svenska med språkkunskaper i vilket annat språk som helst och anser att det alltid är nyttigt att ha bra kunskaper oberoende av språk. Som informanten i exempel (20) lyfter fram kan inläringen av svenska motiveras också med hjälp av läroplanen.

Det som informant (22) från västra Finland säger om kunskaper i svenska och de möjligheter som dessa kunskaper har med sig till exempel i Norden motsvarar det som också Tandefelt (2003: 12) har påpekat. Att kunna svenska är en stor rikedom i Norden på grund av det nordiska samarbetet och på grund av att man med svenskan klarar av kommunikation med andra nordbor. Många gånger befrämjar också kunskaper i svenska även den finlandssvenska kulturen och kännedomen av den här kulturen utanför landets gränser. Också i exempel (23) argumenterar informanten för sitt ämne med nordiska aspekter och hur språket kan användas i olika länder i Norden:

- (23) Finland är ett tvåspråkigt land, vilket är en stor rikedom. Många behöver goda språkkunskaper i olika arbetsuppgifter och att kunna svenska är en verklig fördel. Hjärnan behöver ansträngning – att lära sig språk betyder bra motion för hjärnceller :-). Eftersom vi bor i Norden är det viktigt att kunna åtmi[ns]tone litet svenska, som är ett förbindande språk mellan oss nordbor. (Kvinna, 40–49 år, mellersta Finland)

Informanten använder inte bara landets tvåspråkighet eller det att landet finns i Norden som argument för svenskinläring utan tar också upp den aspekten att när man lär sig språk tränar man samtidigt sin hjärna. Enligt den här informanten är det alltså nyttigt för en elev att lära sig språk på grund av att då tränas också ens hjärna samtidigt. Detta gäller förstås inte bara då en individ lär sig språk utan också då han eller hon utvecklar sig i vilken färdighet som helst som kräver muntlig kommunikation (se t.ex. Säljö 2001: 104–128).

Det finns en informant i undersökningen som motiverade sitt ämne endast med att ”gymnasiet har obligatoriska ämnen”. En annan informant motiverar sitt ämne till sina elever genom att säga att ”tyvärr står det i lagen att alla ska läsa svenska” och tillägger att ”själv är jag mot tvångsvenskan”. En lärare svarar på frågan hur hon motiverar sitt ämne till sina elever att hon inte längre orkar svara på frågan. Dessa kommentarer återspeglar de känslor som en del svensklärare har till sitt ämne och implicit går det att förstå dessa lärares frustration. Detta berättar också om den situation där en del lärare upplever att de nuförtiden befinner sig när det gäller deras arbete.

Informanterna i Green-Vänttinen m.fl. (2010: 41–42) berättade att de motiverar sina elever med framtidsaspekten, det vill säga hur kunskaper i svenska behövs i fortsatta studier och i arbetslivet. De argumenterar också för ämnet med att betona språkets betydelse då eleverna reser till Sverige eller till övriga Norden (Green-Vänttinen m.fl. 2010: 22–23). I Lehti-Eklund och Green-Vänttinen (2011: 53–54) gav informanterna följande argument för sitt ämne som de använder då eleverna undrar varför de överhuvud behöver läsa svenska: samhällets tvåspråkighet och den rikedom som detta utgör för landet, möjligheten att kunna kommunicera med språket i olika situationer, svenskans användbarhet i övriga Norden, språkkunskapernas betydelse för fortsatta studier till exempel i högskolor samt att kunskaper i vilket språk som helst kan anses

som en möjlighet. Det som kom fram i dessa två ovannämnda undersökningar om svensklärarnas argument för sitt ämne står i linje med de argument som informanterna i min undersökning har.

Av de 37 informanter som finns i undersökningen berättar tre att eleverna i deras klassrum inte frågar läraren varför de måste lära sig svenska. Detta berättar om att inte alla gymnasielärare i svenska behöver ge argument för sitt ämne till sina elever. En informant av dessa tre påpekade i alla fall att de elever som hon undervisar ställer inte frågan men då hon undervisade i högstadiet hörde hon frågan varje vecka. Av detta kan man dra den slutsatsen att hennes elever redan har fått svar på frågan i grundskolan och inte längre behöver ifrågasätta svenskan som ett obligatoriskt ämne. Det som är intressant med alla dessa tre informanter som berättar att deras elever inte frågar varför man måste studera svenska är att två av dem kommer från norra Finland nära riksgåränsen och en från södra Finland från en tvåspråkig kommun. Detta berättar om omgivningens betydelse för elevernas intresse att studera svenska och om den allmänna attityden till språket överhuvudtaget.

Av det som har behandlats ovan gällande svensklärares argument för sitt ämne i finska gymnasier kan man dra den slutsatsen att en del lärare behöver ge sina elever argument för ämnet svenska på grund av att eleverna då och då frågar dem varför man måste studera svenska. Lärare har olika slags svar på denna fråga men det vanligaste argumentet är att det är svårt för en elev att veta vilka kunskaper som behövs i framtiden och att kunskaper i svenska är nyttiga då elever fortsätter sina studier efter gymnasiet och också senare i arbetslivet. Också det att Finland är ett tvåspråkigt land och att Finland är en del av Norden använder en del lärare som argument för studier i svenska.

Det finns i alla fall sådana lärare med i undersökningen som inte hör frågan i klassrummet. Detta kan bero på kommunen där skolan ligger eller det att eleverna redan tidigare under sina språkstudier har fått svar på frågan. En del informanter berättar att de inte längre orkar svara på frågan om obligatoriet i skolvärlden och av dessa svar syns den frustration som präglar lärarnas arbete just nu.

Nästan alla informanter motiverar de frivilliga fördjupande kurserna i svenska för sina elever med det faktum att de hjälper eleverna att klara av studentprovet i ämnet bättre. Att dessa kurser innehåller flera muntliga övningar räcker också som motivering för att eleverna ska anmäla sig till dessa kurser. Samtidigt som de förbereder sig till studentskrivningarna hjälper dessa också eleverna i de fortsatta studierna. En lärare säger att hon berättar för sina elever att dessa frivilliga kurser är de bästa och mest intressanta kurserna i ämnet och därför borde också de här kurserna väljas innan eleverna deltar i studentskrivningarna. Samma lärare påpekar dessutom att då man lär sig svenska ordentligt på gymnasiet kan man koncentrera sig på andra saker i fortsättningen

Efter diskussionen om de argument som svensklärare använder för sitt ämne i finska gymnasier är det nyttigt att också behandla hur mycket eleverna egentligen ifrågasätter svenskan som ett obligatoriskt ämne i de skolor informanterna arbetar i – eller ifrågasätter de det alls? Svaren på den här frågan varierar mellan olika informanter men största delen berättar att åtminstone en del ifrågasätter ämnet men att det också finns elever som gärna studerar svenska och förstår betydelsen av att kunna svenska. Också de faktorer som påverkar elevernas attityd till språket och motivation för att studera kommer fram av informanternas svar. En del informanter berättar att även om de vet att eleverna ifrågasätter ämnet hörs detta inte i klassrummet utan det kommer till exempel fram av att dessa elever läser bara de obligatoriska kurserna i svenska och inte orkar satsa på dessa kurser utan är nöjda om de överhuvudtaget avlägger kursen.

Det finns ändå också lärare som berättar att eleverna inte ifrågasätter svenskan i de skolor de arbetar i eller att detta händer ytterst sällan. I det följande motiverar en lärare detta med elevernas och föräldrarnas bakgrund:

- (24) Mina elever kommer till största delen från hem där föräldrarna har akademisk utbildning och deras attityd till alla ämnen är positiv. Ju lägre utbildning desto negativare attityd. Vanligen håller sådana elever som inte tycker om svenska eller som inte har någon motivation sig tysta. (Kvinna, 40–49 år, södra Finland)

Läraren i exempel (24) anser att föräldrarnas utbildning har en inverkan på elevernas attityd till och motivation för att lära sig svenska (jfr Abrahamsson 2009: 198–200). I den skola hon arbetar i kommer eleverna från sådana hem där föräldrarna har en akademisk utbildning och attityden till svenska är också positiv hemma. På grund av detta ifrågasätter hennes elever inte svenskan i klassrummet utan förhåller sig positivt till ämnet och studerar det också gärna.

I följande exempel påpekar informanten att det inte alltid är fråga om svenskans status som ett obligatoriskt skolämne som eleverna ifrågasätter utan snarast är det fråga om själva ämnet:

- (25) Om de ifrågasätter ämnet så är det mera sällan just den obligatoriska aspekten, utan oftast är det ämnet överhuvudtaget. Det syns i passivitet eller som värst rent av som en total vägran att ens av misstag lära sig något av språket. (Kvinna, 30–39 år, södra Finland)

Av exempel (25) kommer det fram att det inte alltid är det faktum att eleverna i finska skolor måste studera svenska som eleverna inte är nöjda med utan att det snarast är hela ämnet som de anser som onyttigt. Då eleverna har ett sådant här förhållningssätt till ett skolämne syns och hörs det enligt informanten i klassrummet då eleverna inte ens vill försöka lära sig något. I vissa fall kan det också handla om elevernas ålder och den allmänna studiemotivationen som alltså inte har något att göra med ett visst ämne utan beror mera på att eleverna har mycket viktigare saker i livet samtidigt, till exempel vänner och hobbyer, att man inte orkar koncentrera sig på skolan. Studiemotivation i allmänhet och elevernas ålder borde enligt svensklärare också tas i beaktande då ämnet svenska och elevernas attityd till det diskuteras till exempel i media. Också det hur svårt eller lätt en elev upplever ett skolämne påverkar hur mycket eleverna ifrågasätter studier i detta överhuvudtaget. (Lehti-Eklund & Green-Vänttinen 2011: 53.)

5.3 Svenskan i Finland nu och i framtiden

I fråga om hur informanterna ser på svenskans ställning i det finländska samhället just nu och i framtiden varierar svaren mycket, speciellt när det gäller informanterna från olika delar av landet. En del anser att svenskans ställning i det finländska samhället är ganska stabil och kommer att förbli som stabil men en del är oroliga över språkets ställning i landet. Som motiveringar till sin oro använder informanterna till exempel den diskussion som har pågått i medierna under de senaste åren. I exempel (26) syns hur en informant från östra Finland ser på språkets ställning i landet:

- (26) Ställningen är alldeles för stark när man jämför antalet svenskspråkiga med finskspråkiga i folket. Det är helt okej att använda och kräva svenska på kusttrakterna, men i östra Finland vid ryska gränsen behövs det inte. Det är inte rimligt att vi slösar så mycket lektioner i skolan till svenskan. (Kvinna, 40–49 år, östra Finland)

Av exempel (26) framgår tydligt hur andra språk än svenska upplevs som viktigare i vissa delar av landet. Den här informanten anser att svenskans ställning i landet betonas för mycket och att man i stället för svenska borde betona till exempel ryskan i östra Finland. En kvinnlig informant, mellan 50–59 år, från mellersta Finland kommenterade att ”tyvärr kommer alla andra språk i världen ha det svårt förutom engelska, åtminstone så länge det tekniska och ekonomiska i samhället poängteras”. Utgående från dessa exempel på svenskans ställning i Finland kan man konstatera att en del svensklärare anser att det är andra språk som kommer att vara viktigare i skolvärlden att studera på grund av att det är till exempel engelska och ryska som kommer att vara nyttigare för eleverna att behärska i framtiden.

Engelskans ställning i den allt mer globala världen har blivit starkare och det är sant att man i många situationer med utländska samtalspartner klarar sig på engelska. Det är ofta engelska som används i kommunikation mellan människor från olika länder även i Norden. Tandefelt (2003: 19–21) oroar sig för att engelskans ställning kommer att bli för stark i världen och att språket kommer att vara en orsak till att mindre språk i världen dör ut. Hon ställer en fråga om bevarandet och utvecklingen av svenskan i

Finland då det samtidigt borde betonas goda kunskaper i engelska med tanke på kommunikation i de internationella sammanhangen.

Om man tänker på språkkunskapernas behov på samhällelig nivå med tanke på framtiden och arbetslivet är det svårt att säga vilket språk, engelska eller svenska, som borde betonas mera i språkundervisningen i Finland. Ett förslag är att man kanske borde hitta en balans mellan undervisning i olika språk för att inte betona något språk på bekostnad av något annat. Svenskan är ju fortfarande ett av de två officiella språken i landet vilket man borde hålla i minnet även då engelskans betydelse i den globaliserade världen diskuteras. Å andra sidan visar exemplen ovan att åtminstone en del svensklärare i finska gymnasier anser att det är något annat språk än svenska som kommer att gälla i framtiden.

Det som är intressant med materialet och informanternas tankar kring svenskan i Finland nu och i framtiden är att största delen av svensklärarna i finska gymnasier anser att språkets ställning är oroväckande och tror att språkets ställning i landet kommer att bli svagare under de kommande åren. Det här berättar också om lärarnas bekymmer för det som de gör som sitt arbete i samhället. Om lärarna är oroliga för svenskans framtid, kan man anta att de behöver vara välmotiverade att undervisa i språket då de samtidigt upplever att kunskaper i språket inte kommer att vara så viktiga i framtiden. En del informanter ser i alla fall positivt på svenskans framtid i landet och vågar tro på att det fortfarande är viktigt att kunna svenska. Följande exempel beskriver dessa varierande tankar om svensklärares oro för svenskans ställning i samhället nu och framöver:

- (27) Svenskans ställning är hotad. Attityderna bland majoriteten av finländarna är så negativa att svenskans ställning som det andra officiella språket faktiskt vacklar. (Man, 50–59 år, mellersta Finland)
- (28) Jag ser det som väldigt oroväckande. Allt färre arbetstagare tycks kräva kunskaper i svenska. Och när den offentliga sektorn börjar minska dessa krav på grund av att det inte finns arbetssökanden som kan svenska i Finland, har vi en ond cirkel. Och när börjar man fundera på svenskans officiella ställning...? Jag är väldigt rädd med tanke på mitt arbete i en liten skola på landet, där åldersgrupperna minskar och antalet elever i svenska kurser minskar. (Kvinna, 40–49 år, västra Finland)

- (29) Ställningen är tyvärr något vacklande just nu, men jag hoppas verkligen att människorna tar förnuftet i fånga och inser vikten av att kunna svenska i Finland. (Kvinna, 50–59 år, södra Finland)
- (30) Tack vare sannfinländarna är stämningen lite sträng just nu. Jag tycker själv att om vi inte kan svenska tycker andra i världen att vi tillhör Östeuropa och det vill jag absolut inte. Att kunna svenska är det enda sättet att vara en del av Norden. (Kvinna, 40–49 år, södra Finland)

Av dessa svar som berättar om svensklärarnas tankar kring svenskans ställning i Finland kommer fram lärarnas oro för språkets framtid och sitt eget arbete. Informanten i exempel (28) anser att om svenskans ställning i Finland blir svagare och kunskaper i språket inte längre behövs betyder detta samtidigt att det inte längre finns arbete för henne. (Jfr Tandefelt 2003: 52–53.) Samma informant påpekar också att arbetstagare inte längre kräver kunskaper i svenska vilket för sin del orsakar att svenskans framtid i Finland inte ser så positiv ut. Den här kommentaren står i strid med de argument som svensklärarna i avsnitt 5.2 gav för sitt ämne. Då största delen av informanterna berättade att ett argument som de ger sina elever för svenskinlärning är att kunskaper i svenska behövs i arbetslivet i framtiden säger informanten i exempel (28) att arbetstagare inte kräver dessa kunskaper. Å andra sidan påpekar denna informant också att hon jobbar i en liten skola i en liten kommun, och därför kan det vara att hon upplever att språkkunskaper i svenska inte längre behövs i arbetslivet, åtminstone inte i det område hon kommer ifrån.

Både informanten i exempel (27) och informanten i exempel (29) anser att svenskans ställning i Finland inte ser så bra ut och förhåller sig bekymrade till språkets framtid som det andra officiella språket i landet. Informanten i exempel (27) lyfter fram det faktum att en stor del av medborgarna i Finland har en negativ attityd till språket vilket påverkar språkets situation just nu och även språkets framtid. Om det fanns flera finländare som anser att kunskaperna i svenska är nyttiga skulle också språkets framtid som det andra officiella språket i landet se bättre ut.

Informanten i exempel (30) är oroad över svenskans ställning i landet och motiverar den vacklande ställningen genom att hänvisa till det politiska partiet Sannfinländarna (jfr exempel 8) och deras inverkan på att svenskan just nu befinner sig i en sträng situation. Hon tar också upp landets geografiska läge och syftar till den identitet som kunskaper i svenska ger för en. Att kunna svenska betyder för denna informant en känsla av att vara en del av Norden.

Att kunna ett visst språk betyder olika saker för olika människor. Som det kom fram i exempel (30) kan det betyda en viss identitet för någon. Då en individ talar ett språk förstår andra detta som en del av ens identitet och gör sina egna antaganden om hurdan denna människa är. Också språkanvändaren själv bildar sin identitet med hjälp av språket. Då man uttrycker sig muntligt berättar det språk som används också om hurdan denna individ är, hur hon tänker, betar sig och gör olika saker. Språket som vi talar säger till andra var vi kommer från, hurdan historia vi har och vilken kultur vi lever i. Då ett språk dör ut försvinner också kulturen och samtidigt den identitet som detta språk har burit med sig. (Baker 2007: 46–47, 407–410.) Enligt informanten i exempel (30) berättar kunskaper i svenska i Finland till andra att landet är en del av Norden. Hon tror att om svenskan inte längre var ett officiellt språk i landet skulle detta betyda till exempel att andra skulle tro att landet hör till Östeuropa istället för att vara en del av Norden.

Även om informanterna i undersökningen ser på svenskans ställning i samhället för det mesta som problematisk och inte så bra just nu är största delen samtidigt förhoppningsfulla och positiva när de talar om språkets ställning i framtiden. Många påpekar att fast ställningen är svag och oroväckande hoppas de att framtiden kommer att bli bättre för språket och att det kommer att förbli som nationalspråk i landet. Förstås förhåller en del informanter sig inte speciellt positivt till språkets framtid och uttrycker detta i sina svar. Exempel nedan ger en översikt över svensklärarnas åsikter om svenskans framtid i Finland:

- (31) Trots allt är jag optimistisk och tror att svenskan kommer att ha en blomstrande framtid. (Kvinna, 50–59 år, södra Finland)

- (32) Tror starkt att svenskans framtid trots allt ska vara ljus. (Kvinna, 40–49 år, norra Finland)
- (33) Jag hoppas att vi fortfarande kommer att ha två nationalspråk i Finland! Det är en del av vår historia och varför skulle det inte vara viktigt för oss? Vi bör kämpa för svenskan och få mera undervisning i svenska språket. Om det blir möjligt att börja med svenskan redan tidigare, så ska man inte ta timmar bort från högstadiet eller gymnasiet. Det ska bli möjligt att välja svenska som första främmande språk i alla finska skolor. (Kvinna, 42–49 år, västra Finland)

Av exemplen ovan framgår att informanterna är förhoppningsfulla när det gäller svenskans framtid i landet. Informanterna i exempel (31) och (32) kommenterar saken kort men av dessa korta kommentarer framgår det att de tror på svenskan i Finland som ett viktigt språk också om några decennier. Informanten i exempel (33) kommenterar situationen mera utförligt och tar språkets historia i landet som en motivering till att hon förhåller sig positivt till språkets framtid. Hon kommenterar språket i skolvärlden och föreslår att man borde satsa mera på undervisning i det och diskuterar också möjligheten att språket kunde väljas som det första främmande språket i alla finskspråkiga skolor. Som det kom fram i avsnitt 3.1 är detta inte möjligt i detta nu.

Informanten i följande exempel är också förhoppningsfull om svenskans ställning i samhället i framtiden men samtidigt funderar hon på språkets ställning som ett obligatoriskt skolämne:

- (34) Jag är hoppfull – jag skulle vilja se alla finländare prata minst två–tre språk flytande och rikta sig utåt inte inåt och att svenskan i Finland skulle vinna starkare fotfäste på ett naturligt och vardagligt sätt utan fördomar mot någotdera språket. Men att svenskan i framtiden ska fortsätta vara obligatorisk i skolan är jag inte heller själv helt övertygad om – men om det är det enda sättet att få finländare att hitta rätt så ja, i så fall. (Kvinna, 30–39 år, södra Finland)

Läraren i exempel (34) anser att goda kunskaper i olika språk är nyttiga och att invånarna i landet borde rikta sig utåt för att kunna utnyttja sina språkkunskaper. Samtidigt lär man sig mera om olika kulturer. Detta kunde påverka finländarnas fördomar mot språken. Dessutom lyfter hon fram om svenskan kommer att förbli som ett obligatoriskt skolämne och berättar att hon inte är så säker på det. Detta kunde i alla

fall vara ett sätt att försöka bevara språkets ställning i landet. Det som är bra att ännu lyfta fram i informantens svar i exempel (34) är att hon också tar upp finländares fördomar mot det andra officiella språket, finska. Av detta kan man förstå att hon påpekar att också de som har svenska som modersmål borde förhålla sig positivt till finska språket för att båda språken kunde fortsätta att vara landets nationalspråk.

Som det redan framgått tidigare ser inte alla informanter så positivt på språkets framtid, eller så anser de att ställningen kommer att vara som den redan är och berättar om sina tankar på följande sätt:

- (35) Svenskan har ingen framtid som det andra inhemska språket, eftersom antalet svensktalande minskar hela tiden. (Man, 50–59 år, har inte angett kommun)
- (36) Efter 10–20 år ska vi byta vårt land till ett ettspråkigt land. (Man, 20–29 år, östra Finland)
- (37) Språket dör ut naturligt på tre hundra år. Finland håller på att bli mångkulturellt. (Kvinna, 40–49 år, östra Nyland)
- (38) Jag tror nog att svenskans ställning förblir oförändrad tills vidare. (Kvinna, 40–49 år, mellersta Finland)

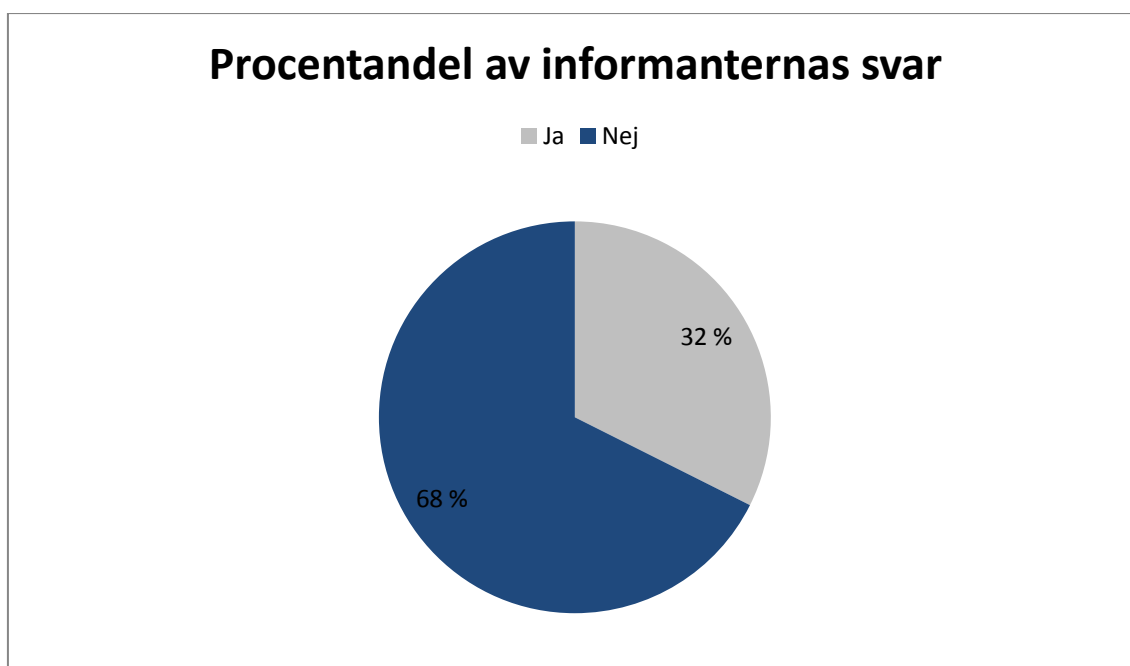
Åsikten om att svenskan kommer att dö ut i Finland i framtiden kommer fram i exempel (35)–(37). Alla dessa informanter anser att språket inte har någon framtid som det andra officiella språket i landet. Då informanten i exempel (36) tror att Finland om 10–20 år är ett land med ett nationalspråk, tror informanten i exempel (37) att landet blir mångkulturellt men att det här kommer att ta länge. Båda dessa informanter kommer från östra delen av landet varav man kan anta att språksituationen i denna del av landet med ryskans betydelse till exempel i arbetslivet påverkar deras syn på svenskans framtid. Den mest negativa inställningen till språkets framtid som det andra inhemska språket i landet kommer i alla fall fram från följande exempel:

- (39) Toivottovasti poistuu opetusohjelmasta. [Hoppas att det försvinner från undervisningsprogrammet]. (Kvinna, 20–29 år, har inte angett kommun)

Som det syns i exempel (39) anser informanten att språket inte borde undervisas i den finska skolvärlden och det är det enda som hon säger om språket. Det som är beaktansvärt med den här kommentaren är att informanten byter språk till finska då hon svarar på frågan om svenskans framtid i landet och kommenterar bara kortfattat. I den här kommentaren måste man ännu ta i beaktande att den här frågan är den enda som den här informanten har svarat på med egna ord. Dessutom har hon angett sin ålder, kön och hur länge hon har arbetat som svensklärare. Exempel (39) berättar i alla fall om den situationen att det finns deltagare i den finska skolvärlden som inte är så motiverade att jobba som svensklärare och anser också själva att språket är onödigt.

Den sista frågan i frågeformuläret till svensklärarna i finska gymnasier handlar om svenskan som ett obligatoriskt ämne i det finska skolsystemet. Jag frågade lärare hur de ser på detta. Informanterna fick först berätta med bara ett ord (ja eller nej) om de tycker att språket borde vara ett valfritt skolämne i den finska skolan och efter det fick de kommentera sitt svar. Tabell 2 anger procentandelen av ja- och nej-svaren.

Tabell 2. Borde svenskan vara ett valfritt ämne i skolvärlden i Finland?

Som det framgår av tabell 2 anser 32 procent av informanterna att svenskan borde vara ett frivilligt ämne för elever i finska skolor. 68 procent av svensklärarna i finska gymnasier tycker att ämnet borde förbli obligatoriskt för alla. Skillnaden mellan dessa två grupper är procentuellt sätt ganska stor om man tänker på att en tredjedel av informanterna tycker att ämnet borde vara valfritt i det finska skolsystemet samtidigt som två tredjedelar är av annan åsikt.

Den mest använda motiveringen till ämnets obligatoriska status som informanterna använder när de kommenterar sina svar är Finlands tvåspråkighet som enligt många räcker som ett argument för att alla ska lära sig landets två officiella språk. Av följande argument kommer det också fram de andra synpunkter som enligt svensklärare i finska gymnasier kan tänkas som motiveringar till obligatorisk svenskinläring i finska skolor:

- (40) Vi måste kunna försäkra att det finns folk här som kan det andra inhemska språket så länge vi har ett sådant. (Kvinna, 40–49 år, västra Finland)
- (41) Om man inte är tvungen att göra något så gör man det inte. Därför tycker jag att tvång är ett bra sätt att motivera eleverna. Om man inte får studentmössan utan att kunna svenska så studerar man det språket. Det är samma sak med alla ämnen. På 1990-talet då svenskan var ett obligatoriskt ämne i studentskrivningar var elevernas nivå mycket högre. Det talar för tvångssvenskan. (Kvinna, 40–49 år, södra Finland)
- (42) Valfriheten är en helt överdriven faktor när det gäller motivation. Lite tvång gör inget illa tycker jag. De unga ska inte behöva göra så många beslut om sina studier. (Kvinna, 50–59 år, östra Finland)
- (43) Alla språkkunskaper är viktiga. Skolan borde förbli allmänbildande. Vi bor i Norden där svenskan behövs. (Kvinna, 40–49 år, mellersta Finland)

Då informanten i exempel (40) motiverar sin åsikt med landets två nationalspråk motiverar informanterna i exempel (41) och (42) sina åsikter om att svenskan borde vara ett obligatoriskt skolämne också i framtiden genom att säga att det alltid är bättre om något måste göras i stället för valfriheten. Båda säger också att tvång är ett bra sätt att få eleverna i skolvärlden att göra det som ingår i den utbildning som skolan erbjuder. Informanten (41) hänvisar till resultaten av studentskrivningarna under 1990-talet då svenskan fortfarande var obligatorisk och påpekar att då var också elevernas kompetens

i språket bättre. Det här räcker enligt henne som ett argument för obligatorisk svenskundervisning.

Det går också att försvara obligatorisk svenska med det att alltid är bra att studera språk som informanten i exempel (43) säger. Hon tar också ställning till att Finland ligger i Norden och därför är kunskaperna i svenska nyttiga. Den här aspekten kan enligt henne ses som en motivering till att alla elever ska läsa svenska i den finländska skolvärlden. De kunskaper som eleverna tillägnar sig under sina studier i svenska hjälper dem att kommunicera och få studieplats i olika länder i Norden. Samma synpunkter på nyttan med att lära sig svenska nämns bland gymnasister i Green-Vänttinen m.fl. (2010: 56–57). Detta berättar om att en del elever i finska gymnasier är medvetna om de möjligheter som kunskaperna i svenska ger med tanke på framtiden och dessa tankar motsvarar också de motiveringar som en del gymnasielärare i ämnet har om språkets betydelse.

De svensklärare som anser att ämnet inte borde vara obligatoriskt för alla i den finska skolvärlden motiverar detta genom att lyfta fram till exempel det faktum att om eleverna skulle få möjligheten att välja om de vill studera svenska kunde detta höja motivationen att lära sig språket. Att världen har blivit mer globaliserad används också som ett argument för valfri svenska. Även följande argument används i undersökningen för att ämnet svenska borde bli valfritt:

- (44) Det går inte att fortsätta med obligatorisk svenska. Om vi ändå gör det blir inställningen allt negativare. En ny början till svenskundervisningen sker bara genom att de som vill studerar svenska. Inte alla. Det är bättre för eleverna och lärarna. (fast många svensklärare blir arbetslösa!) (Man, 50–59 år, norra mellersta Finland)
- (45) Man borde få välja från flera språk. Någon behöver ryska eller spanska osv. (Man, 20–29 år, östra Finland)
- (46) Den här frågan är så svår att svara på. Jag tror ändå att de elever som förstår att de kommer att behöva språket i framtidens studier skulle välja det i alla fall. Och då skulle vi kunna låta de inte alls motiverade eleverna slippa lida på lektionerna och välja nå[go]t annat. (Kvinna, 40–49 år, norra Finland)

Om svenskan förblir obligatorisk i det finska skolsystemet anser informanten i exempel (44) att också inställningen till språket bland befolkningen blir ännu negativare. Enligt honom kunde alltså valfriheten att studera ämnet vara en lösning på att attityden till svenska språket förändras åt det mer positiva hållet. Han vet att detta kunde påverka svensklärares arbetsmöjligheter men å andra sidan skulle även undervisningen i ämnet bli trevligare då det skulle finnas flera motiverade studenter i klassrummet än det nuförtiden finns. Att svenskan skulle bli valfri att studera skulle också vara bra för eleverna enligt informanten och med detta syftar han antagligen på det faktum att atmosfären i klassrummet skulle vara positivare och eleverna skulle vilja lära sig språket i stället för att bara avlägga de obligatoriska kurserna.

Informanten i exempel (46) anser att även om ämnet var valfritt skulle eleverna i alla fall välja det eftersom de vet att kunskaper i språket behövs. Hon framför också den synpunkten att valfriheten gällande ämnet svenska skulle ge de inte så motiverade eleverna möjligheten att studera något annat ämne som de anser nyttigt i stället för att studera svenska. Läraren i exempel (45) berättar att andra språk än svenska kan vara nyttigare för vissa elever och därför borde det finnas flera språk att välja mellan.

6 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Svenska språket har varit ett mycket debatterat ämne i de finska massmedierna redan länge. Hos befolkningen finns sådana som är för och sådana som är mot språket som ett av landets två nationalspråk och argumenterar för sina åsikter på olika sätt. Det finns också de som inte har vare sig positiva eller negativa åsikter för språket svenska eller för det att språket är ett obligatoriskt skolämne. Många gånger är det i alla fall så att det är de starka negativa åsikter som betonas och lyfts fram i diskussioner om språkets ställning i landet och i den finska skolvärlden.

Att det finns olika åsikter om svenskans ställning i den finska skolvärlden som ett obligatoriskt ämne har påverkat ämnets popularitet och elevernas attityd till språket. År 2005 blev svenskan frivillig i studentexamen vilket också är en orsak till att intresset för och attityden till ämnet bland finskspråkiga elever har blivit mindre. Det här syns till exempel i det faktum att år 2004 skrev 98 procent av landets abiturienter svenska i studentskrivningarna och ett år senare efter reformen hade antalet sjunkit till 89 procent. Sedan dess har antalet blivit mindre varje år.

I dagens samhälle och i mitten av den debatt som pågår om den obligatoriska svenskundervisningen befinner svensklärarna sig i en krävande situation på grund av att dessa debatter handlar om deras yrke. Också studentexamensreformen år 2004 har påverkat svensklärarnas arbete, speciellt när det gäller gymnasielärare i ämnet. På grund av detta har jag i den här undersökningen bestämt mig att koncentrera på det arbete som svensklärare i finska gymnasier gör och redogöra för de argument som de använder för att få dagens gymnasieelever att bli intresserade av att studera svenska.

I den här undersökningen har jag haft som syfte att ta reda på hur svensklärarna i finska gymnasier argumenterar för sitt ämne för sina elever och hurdana svar lärarna ger sina elever då de frågar: ”Varför måste vi lära oss svenska?” Med hjälp av undersökningen har jag också velat få veta hur mycket eleverna egentligen i dessa skolor ifrågasätter ämnet och samtidigt också ta reda på hurdan attityd till svenskan eleverna i dagens gymnasier har enligt informanterna. Jag har också velat redogöra för hur svensklärarna

ser på svenskan i det finska samhället nu och i framtiden och kartlägga vilka utmaningar som informanterna upplever som de största för svenskundervisningen i det finländska samhället.

Undersökningsmaterialet består av 37 frågeformulär som informanterna från olika delar av landet har levererat mig i april 2012. Materialet samlades in med hjälp av en e-blankett. Länken till blanketten skickades till alla svensklärare i finska gymnasier som har anmält sig till Svensklärarna i Finland rf:s e-postlista. Det finns cirka 900 svensklärare på denna lista. I det meddelande som jag skickade till dessa lärare berättade jag mera om undersökningen och blanketten. Informanterna hade ungefär tre veckor på sig att fylla i formuläret.

Det insamlade materialet har analyserats med hjälp av innehållsanalys där målet har varit att analysera informanternas svar genom att fokusera på likheter och olikheter. Vid analysen har jag försökt fästa uppmärksamhet också på sådana svar som väsentligt skiljer sig från varandra. Utöver de svar som berättar om olika tankar kring svenskan i finska gymnasier och i samhället har jag velat behandla också mera avvikande svar i den här avhandlingen för att ge läsare en bättre uppfattning om hur svensklärare i finska gymnasier faktiskt ser på svenskan och hur de argumenterar för sitt ämne för sina elever.

Materialet har analyserats både kvalitativt och kvantitativt. Till sin natur är undersökningen beskrivande då de svar som informanterna har gett presenteras i den här avhandlingen genom att använda exempel som bäst beskriver de tankar som informanterna har om sitt ämne. Det finns i alla fall också en komparativ dimension i undersökningen på grund av att de olika informanternas svar jämförs med varandra för att redogöra för om till exempel informanterna från olika delar av landet argumenterar för sitt ämne på olika sätt.

När det gäller den ställning som svenskan under åren har haft i finländska skolor och hur ställningen har förändrats ser svensklärare i finska gymnasier på saken på följande sätt. Största delen av informanterna berättar att svenskans ställning har under åren

förändrats ganska mycket i den finska skolvärlden. Det här motiverade de oftast med att svenskan inte längre är obligatorisk i studentskrivningarna vilket har påverkat elevernas attityd till ämnet och motivation för att studera det. En del anser att på grund av att antalet veckotimmar som ämnet har i grundskolan har minskat har eleverna också nuförtiden sämre kunskaper i början av gymnasiet än tidigare. Att ämnet diskuteras mera nuförtiden till exempel i media har också haft inverkan på ämnets ställning i skolvärlden. Å andra sidan anser också en del lärare att ställningen inte har förändrats så mycket och att det alltid har funnits diskussion kring ämnet i samhället.

De största utmaningarna för svenskundervisningen i samhället är enligt informanterna det låga antalet lektioner i ämnet, de för låga krav för ämnet som stadgats i den allmänna läroplanen och språkklimatet i samhället. Enligt informanterna gäller det för låga antalet veckotimmar i ämnet både grundskolan och gymnasiet. Att det inte finns tillräckligt med lektioner i språket till exempel på högstadiet gör att eleverna har bristfälliga kunskaper i språket i början av gymnasiet vilket också lyfts fram som en av de största utmaningarna för svensklärares arbete. Att få eleverna att skriva svenskan i studentskrivningarna nämns också som en utmaning när det gäller svenskundervisningen i den finska skolvärlden.

I de gymnasier informanterna arbetar i ifrågasätter en del elever ämnet svenska men inte alla, och i vissa skolor mer än i andra. Omgivningen och den allmänna attityden till språket i den kommun informanterna arbetar i påverkar hur mycket eleverna ifrågasätter ämnet. Om svenskan är en del av vardagen och eleverna hör och ser på språket i sin omgivning ifrågasätter de svenskan som ett obligatoriskt ämne mindre än till exempel de elever som bor i östra Finland där till exempel ryska hörs utanför klassrummet mer än svenska. Några informanter anser också att pojkar ifrågasätter ämnet mera än flickor. Några informanter berättade att deras elever inte ifrågasätter svenskan som ett obligatoriskt skolämne och att de elever som de undervisar är motiverade att studera det.

Som argument för sitt ämne och som svar på frågan ”Varför måste svenska studeras i finska skolor?” använder svensklärare i finska gymnasier olika motiveringar. Största delen av informanterna berättar för sina elever att ämnet är obligatoriskt på grund av att Finland är ett tvåspråkigt land där alla måste känna till de båda officiella språken, finska och svenska. Att kunskaper i svenska också befrämjar den finlandssvenska kulturen och det nordiska samarbetet används som argument för ämnet svenska bland svensklärare i finska gymnasier. En del argumenterar för sitt ämne med att kunskaper i svenska är nyttiga i framtiden, både när det gäller de fortsatta studierna och arbetslivet. Också läroplanen och det att ämnet bara är ett ämne bland andra obligatoriska ämnen i den finska skolvärlden använder en del svensklärare som argument då de diskuterar ämnet med sina elever.

Vid analys av materialet kom det också fram att inte alla svensklärare hör frågan om svenskans obligatoriska status som skolämne i de skolor de arbetar i vilket berättar om att inte alla elever i finska gymnasier behöver ifrågasätta ämnet. Omgivningen påverkar detta eftersom de informanter som berättade att deras elever inte frågar läraren varför de måste studera svenska arbetar i omgivningen där Sverige är nära eller i en tvåspråkig kommun och kunskaper i svenska i dessa områden behövs i vardagen. Detta gör också att eleverna förstår att kunskaper i svenska är nyttiga och hjälper dem att kommunicera utanför klassrummet.

Av de svar som några informanter gav på frågan om hur de argumenterar för sitt ämne för eleverna går det att förstå att en del svensklärare inte längre orkar svara på elevernas frågor och att de är frustrerade på situationen. En informant berättar att hon argumenterar för sitt ämne genom att säga att ”tyvärr står det i lagen att alla ska läsa svenska” och tillägger att hon själv är mot tvångsvenskan. Detta återspeglar de känslor som en del svensklärare har till sitt eget arbete och till det att svenska som ett obligatoriskt skolämne ifrågasätts i samhället och i skolvärlden.

Fast det finns svensklärare som inte ser på svenskan i det finländska samhället eller i den finska skolvärlden så positivt just nu kan man säga att största delen av informanterna är hoppfulla när det gäller språkets och ämnets framtid. Det faktum att 68 procent av informanterna anser att svenskan borde vara obligatoriskt också i framtiden berättar om svensklärares attityd till sitt ämne och om att de inte oroar sig för ämnets framtid. Enligt dessa informanter behövs kunskaper i svenska också i framtiden. Enligt informanterna är kunskaper i språk alltid nyttiga och att det i det tvåspråkiga Finland är en rikedom att kunna och våga använda landets båda officiella språk.

Efter att har undersökt hur svensklärare i finländska gymnasier argumenterar för sitt ämne för sina studenter då ämnet inte längre är obligatoriskt att skriva i studentexamen och hur de ser på svenskan i den finländska skolvärlden och i det finländska samhället kunde temat i framtiden undersökas ännu djupare och från olika håll. Genom att intervjua informanterna eller med hjälp av klassrumsobservationer skulle undersökningen bli mer omfattande. Med hjälp av klassrumsobservationerna skulle man kunna höra hur mycket eleverna ifrågasätter svenskan som ett obligatoriskt skolämne, hurdana frågor studenterna ställer om svenskans obligatoriska status i skolvärlden och hur lärare faktiskt svarar på dessa frågor. Efter detta kunde dessa observationer jämföras med de svar som informanterna i den här undersökningen har gett och se om de argument som informanterna i denna undersökning har berättat motsvarar verkligheten.

LITTERATUR

- Abrahamsson, Niclas (2009). *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, Lars-Gunnar (1989). Attityder till språk. I: Carin Sandqvist & Ulf Teleman (red.). *Språkutveckling under skoltiden*. Lund: Studentlitteratur. 15–37.
- Axelsson, Monica (2003). Andraspråksinläring i ett utvecklingsperspektiv. I: Louise Bjar & Caroline Liberg (red.). *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur. 125–152.
- Baker, Colin (2007). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. 4th Edition. Bilingual Education and Bilingualism 54. Glevedon: Multilingual Matters.
- Dahlberg, Gunilla (1989). Språk och socialisation. I: Carin Sandqvist & Ulf Teleman (red.). *Språkutveckling under skoltiden*. Lund: Studentlitteratur. 39–52.
- Finlex (2003). *Språklag*. [online]. [Citerat 27.3.2012]. Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030423>
- Folktinget (2012). *Svenskan i Finland* [online]. [Citerat 5.1.2012]. Tillgänglig: <http://www.folktinget.fi/sve/svenskan/>
- Geber, Erik (2010). *Den obligatoriska svenskan i Finland – en historisk analys*. Helsingfors: Finlands svenska tankesmedja Magma.
- Green-Vänttinen, Maria, Christina Korkman & Hanna Lehti-Eklund (2010). *Svenska i finska gymnasier*. Nordica Helsingiensia 22. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Hyltenstam, Kenneth & Kerstin Wassén (1984). *Svenska som andraspråk – en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Kaarninen, Mervi & Pekka Kaarninen (2002). *Sivistyksen portti. Ylioppilastutkinnon historia*. Helsinki: Otava.
- Kjellin, Olle (2002). *Uttalet, språket och hjärnan. Teori och metodik för språkundervisningen*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Lehti-Eklund, Hanna & Maria Green-Vänttinen (2011). *Svenska i finska grundskolor*. Nordica Helsingiensia 27. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Lightbow, Patsy M. & Nina Spada (2000). *How Languages are Learned*. 4:e rev. uppl. Oxford: Oxford University Press.

- Melin, Olav (2009). *Ryskan utmanar svenskan som skolspråk i östra Finland* [online]. [Citerat 6.12.2012]. Tillgänglig: <http://www.magma.fi/olav-s-melin/ryskan-utmanar-svenskan-som-skolsprak>
- Opetushallitus (2003). *Lukion opetussuunnitelman perusteet. Nuorille tarkoitettun lukio-koulutuksen opetussuunnitelman perusteet*. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetushallitus (2004). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004*. Helsinki: Opetushallitus.
- Pakkoruotsi.net (2012). Pakkoruotsi.net – Kielellisen demokration ja sivistyksen puolesta [online]. [Citerat 29.11.2012]. Tillgänglig: <http://www.pakkoruotsi.net>
- Reuter, Mikael (1997). Svenskan i Finland. I: Allan Karker, Birgitta Lindgren & Ståle Løland (red.). *Nordens språk*. Oslo: Novus. 95–109.
- Riad, Cecilia Christner (2009). Svenskan tynar i Finland. *Forskning & Framsteg* 2/2009 [online]. [Citerat 5.1.2012]. Tillgänglig: <http://www.fof.se/tidning/2009/2/svenskan-tynar-i-finland>
- Rikama, Samuli (2011). *Ulkomaankauppa tärkeimpien kumppanien kanssa alijäämäistä*. Statistikcentralen [online]. [Citerat 12.4.2012]. Tillgänglig: http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-11-01_004.html
- Salo, Olli-Pekka (2010). Ruotsin opettamisen ihanuus ja kurjuus – ruotsinopettajien ajatuksia oppiaineestaan. I: Eero Ropo, Harry Silfverberg & Tiina Soini (toim). *Toisensa kohtaavat ainedidaktiikat*. Ainedidaktiikan symposiumi Tampereella 13.2.2009. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitoksen julkaisu A31. Tampere. 355–368.
- Statistikcentralen (2012). *Finland i siffror 2012*. Statistikcentralen, allmänna publikationer. Helsingfors: Edita Prima.
- Strömqvist, Sven (2003). Barns tidiga språkutveckling. I: Louise Bjar & Caroline Liberg (red.). *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur. 57–76.
- Sutinen, Teija (2012). Katainen piti palopuheen kaksikielisyyden puolesta. *Helsingin Sanomat* 17.6.2012 [online]. [Citerat 10.12.2012]. Tillgänglig: <http://www.hs.fi/politiikka/Katainen+piti+palopuheen+kaksikielisyyden+puolesta/a1305575029742>
- Svenska nu (2011). *Svenska nu – ett språkprojekt som växt till kungliga dimensioner* [online]. [Citerat 21.3.2012]. Tillgänglig: http://www.svenskanu.fi/pdfs/pdf_2_4

- Säljö, Roger (2001). *Oppimiskäytännöt. Sosiokulttuurinen näkökulma. (Lärande i praktiken – Ett sociokulturellt perspektiv, övers. av Bo Grönholm)*. Helsinki: WSOY.
- Tandefelt, Marika (2003). *Tänk om... – Svenska språknämndens förslag till handlingsprogram för svenskan i Finland*. Helsingfors: Nord Print.
- Vapaa Kielivalinta (2013). Vapaa Kielivalinta. Oma asia [online]. [Citerat 14.8.2013]. Tillgänglig: <http://www.vapaakielivalinta.fi/yhdistys.php>
- Viberg, Åke (1992). *Vägen till ett nytt språk. Andraspråksinläring i ett utvecklingsperspektiv*. 3:e uppl. Stockholm: Natur och Kultur.
- Vuorio-Lehti, Minna (2006). *Valkolakin viesti. Ylioppilastutkintokeskustelu Suomessa toisen maailmansodan jälkeen*. Turun yliopiston julkaisuja 253. Turku: Turun yliopisto.
- Ylioppilastutkinto Suomessa (2012a). Uudistuva ylioppilastutkinto [online]. [Citerat 5.1.2012]. Tillgänglig: <http://www.ylioppilastutkinto.fi/fi/ylioppilastutkinto/uudyt/>
- Ylioppilastutkinto Suomessa (2012b). Info [online]. [Citerat 28.11.2012]. Tillgänglig: <http://www.ylioppilastutkinto.fi/fi/ylioppilastutkinto/info/>
- Ylioppilastutkinto Suomessa (2012c). Ylioppilastutkinto 150 vuotta [online]. [Citerat 28.11.2012]. Tillgänglig: <http://www.ylioppilastutkinto.fi/fi/ylioppilastutkinto/150/>
- Ylioppilastutkintolautakunta (2010). *Ylioppilastutkinto 2010. Tilastoja ylioppilastutkinnosta*. Helsinki: Ylioppilastutkintolautakunta.

Bilaga 1: Frågeformuläret till lärarna**Bakgrund:****1. Kön**

- Kvinna
- Man

2. Ålder

- 20–29
- 30–39
- 40–49
- 50–59
- 60–68

3. Modersmål

- Finska
- Svenska
- Något annat, vilket? _____

Utbildning:

4. Examen, examensdatum och läroinrättning _____

Huvudämne _____

Biämne _____

Arbete:**6. Hur länge har du undervisat i svenska?**

- Under 1 år
- 1–5 år
- 5–10 år
- 10–15 år
- Över 15 år

7. I vilket gymnasium arbetar du just nu?

_____

8. Hur många svensklärare finns det i det gymnasium som du arbetar i? _____

9. Vilka kurser i svenska undervisar du?

_____

10. Undervisar du i något annat än svenska, vad är din ämneskombination? _____

Syn på det svenska språket i skolvärlden:

11. Har svenskans ställning i skolvärlden förändrats under din tid som lärare? Om ja, hur?
12. Vilka är de största utmaningarna för svenskundervisningen i Finland just nu?
13. Behöver du som svensklärare motivera ditt ämne/arbete för någon? Om ja, för vem, hur och varför?
14. Vilka argument för svenskundervisningen är de viktigaste för dig?

Elevernas attityd till svenska:

15. Hurdan attityd upplever du att eleverna har till svenska i det gymnasium du arbetar i?
16. Vilka faktorer påverkar enligt din åsikt elevernas attityder?
17. Ifrågasätter dina elever svenskan som ett obligatoriskt skolämne?
- Om ja, hur syns eller hörs detta i klassrummet?
  - Om ja, hur eller med hurdana frågor/påståenden ifrågasätter de ämnet?
18. Hur svarar du om en elev frågar dig: *"Varför måste vi lära oss svenska?"*
19. Hurdan inverkan har studentexamen på elevernas intresse för att lära sig svenska?
20. Hurdana argument för svenskinläring ger du för dina elever för att få dem att välja också frivilliga kurser i svenska?

Svenskan i Finland:

21. Hur ser du på svenskans ställning i det finländska samhället just nu?
22. Hur ser du på svenskans framtid som det andra inhemska språket i Finland?
23. Borde svenskan vara ett valfritt ämne i skolvärlden? Om ja, varför? Om inte, varför inte?